

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 32.

Lördagen den 6 mars.

Kl. 1 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *von Sydow* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, angående anslag till vissa byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar m. m.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen, nr 46, angående understöd åt Sveriges frivilliga landstomsorganisationer; och

till jordbruksutskottet propositionen, nr 47, angående försäljning av vissa Varbergs f. d. fästning tillhörande områden.

§ 3.

Vidare föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Kaijsers* på kammarens bord liggande motion nr 202.

§ 4.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts härpå föredragna utlåtande nr 4 bordlades åter.

§ 5.

Till avgörande förelåg nu andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av dels herr Olofssons i Diger-näs motion nr 149, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m., dels herrar Lindhagens och Månssons motion nr 179 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

Andra kammarens protokoll 1915. Nr 32.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m. framförande till internationellt övervägande och eventuell överenskommelse av frågor om förbud mot penninglotterier m. m.

(Forts.)

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 149, hade herr *Olofsson* i Digernäs hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utarbета och till riksdagen framlägga förslag till lag i syfte att stävja spelet på de utländska lotterierna samt förslag till upprättande av ett under statens förvaltning ställt permanent penninglotteri, vars vinst skulle avsättas till ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen.

Vidare hade herrar *Lindhagen* och *Månsson* i en likaledes inom andra kammaren väckt motion, nr 179, yrkat, att riksdagen ville hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida ej i sinom tid initiativ från svensk sida lämpligen kunde tagas i syfte att framföra till internationellt övervägande och eventuell överenskommelse frågan om förbud för inrättandet av penninglotterier eller åtminstone om utfästelser av förbud för penninglotterier inom den ena kontraherande staten att avyttra lotter till invånare i den andra kontraherande staten, när denna senare för egen del utfärdat förbud mot sådana lotteriers inrättande.

Utskottet hemställde, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utarbета och för riksdagen framlägga förslag till åtgärder i syfte att stävja spelet på de utländska lotterierna, eventuellt även genom inrättande av ett svenskt statslotteri.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Helger*, *Andersson* i Skrädene, *Lingström* och *Stenudd*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utarbета och för riksdagen framlägga förslag i syfte att stävja spelet på utländska lotterier.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Helger*: Herr talman, mina herrar! Såsom framgår av det föreliggande betänkandet, föreslår utskottet, att andra kammaren nu skall frånträda den ståndpunkt i fråga om inrättande av ett statslotteri, som kammaren hittills har intagit. Sedan båda kamrarna sju gånger avslagit motioner om inrättande av ett statslotteri, fattade första kammaren 1908 ett beslut, snarlikt det, som utskottet nu föreslår andra kammaren att fatta. Första kammaren beslöt nämligen att anhålla hos Kungl. Maj:t om att åtgärder måtte vidtagas till stävjande av spel å utländska lotterier, vare sig utan inrättande av statslotteri eller i förening med sådant. I det nu föredragna utlåtandet föreslår utskottet åtgärder i syfte att stävja spel å utländska lotterier, eventuellt genom inrättande av ett svenskt statslotteri. Här är sålunda en reformfråga, i vilken första kam-

maren har gått i spetsen, och utskottet uppmanar nu oss att följa efter.

Det förefaller mig emellertid, som om utskottet, då det nu vill, att andra kammaren skall frånträda sin förut intagna ståndpunkt, borde hava påvisat, antingen att någonting inträffat, sedan beslut i samma fråga fattades år 1912 som kunnat motivera, att kammaren nu intar en annan ställning, eller också att andra kammarens förut intagna ståndpunkt vore i och för sig ohållbar. Efter mitt förmenande har utskottet emellertid icke ådagalagt någotdera. Sedan denna fråga år 1912 låg på kammarens bord, har visserligen den utredning, som dåvarande statsrådet Schotte omnämnde under debatten, avstannat, men skälen därtill hava varit flera och särskilt naturligtvis regeringsskiftet. Men dessa omständigheter synas mig icke behöva föranleda, att utskottet intager en annan ståndpunkt, utan snarare, att man borde anmoda Kungl. Maj:t att återupptaga arbetet med de förberedande åtgärderna och inkomma till riksdagen med förslag i ärendet.

Vad beträffar hållbarheten av de skäl, som föranlett kammaren att hittills alltid ställa sig avvisande till tanken på ett statslotteri, erkänner utskottet, att inrättandet av ett statslotteri möter åtskilliga olägenheter. »Erfarenheten har nämligen visat», säger utskottet, »att om ett inhemskt statslotteri med effektiv finansiell skyddsverkan skall inrättas, måste det med framgång kunna tävla med liknande inrättningar utomlands, vidare att ett statslotteri har en viss tendens att utbreda spellusten inom landet, och slutligen att avskaffandet av ett en gång inrättat statslotteri torde vara förenat med en del svårigheter.»

Utskottet har här, tycks det, begagnat sig av lotterisakkunniges uttalande, men mildrat detta åtskilligt, förmodligen i känslan av att, om det anfördes, såsom det förekommer, det skulle kunna användas såsom argument emot motionen. De sakkunniges uttalande lyder sålunda:

»Om ett inhemskt lotteri med effektiv finansiell skyddsverkan skall inrättas, måste det *så anordnas*, att det med framgång kan träda i tävlan med liknande inrättningar utomlands, *vilkas lockelser det skall motverka*;

statslotterit har tendens att utbreda och *uppegga spellusten inom landet*;

ett statslotteri, en gång inrättat, *kan endast med svårighet avskaffas.*»

Utom dessa olägenheter, som lotterisakkunnige påpeka, och som för dem varit så vägande, att de avstyrkt förslaget om inrättande av ett statslotteri, skall jag be att få anföra ett par andra skäl, som för mig varit av den betydelse, att jag icke har kunnat ställa mig på utskottsmajoritetens sida och förorda motionen.

Om man frånser det belopp, som staten skulle få i inkomst av denna storartade affär, och som motionären vill hava anslaget till folkpensioneringen, innebär ju inrättandet av ett statslotteri egentligen en omplacering av penningar och egendom: ett uppsamlande

Ang. lagstiftning mot spel & utländska lotterier m. m.

(Forts.)

av penningar i miljoner små poster från ett mycket stort antal ägare och ett sammanförande av dessa penningar till först och främst en mycket stor förmögenhet, vidare några jämförelsevis stora förmögenheter samt en del mindre sådana och så slutligen en mängd små belopp, otillräckliga för vinnaren att hava någon egentlig glädje av, men tillräckliga för att stimulera hans lust att fortsätta spelet. Grunden för denna egendomens och penningarnas fördelning är ingalunda vederbörandes duglighet, sparsamhet och omtänksamhet, utan allt överlämnas här åt slumpen. Man måste väl medgiva, att en sådan penningplacering icke är den, som vi socialdemokrater eftersträva, utan i stället är statslotteriet ett systematiskt skrapande av missförhållanden utav just den art, som vi vilja bekämpa.

Härill kommer en annan omständighet, icke mindre betänklig. I och med inrättandet av ett statslotteri måste staten också anställa en mängd personer att sköta denna storartade affär. Det nya ämbetsverket skall naturligtvis hava sin generaldirektör eller överdirektör och en mängd underhuggare samt vidare tusentals kollektörer ute i landet. Jag säger tusentals; det danska klasslotteriet hade 1909 471 sådana kolektörer, och om vi skola upptaga tävlan med danskarna, måste vi med hänsyn till vårt lands stora utsträckning och folkmängd anställa ett betydligt större antal. Hela denna kår av ämbets- och tjänstemän skulle tagas från det produktiva arbetet och bliva tärande samhällsmedlemmar i stället för närande. Om vi sedan en gång skulle vilja avveckla denna affär, komme naturligtvis ersättningsanspråk att göras gällande, som icke bleve så särdeles behagliga.

Mot vad som anförts om statslotteriet såsom bidragande till spelusten och såsom åstadkommande en orättfärdig penningfördelning kommer här säkerligen av de följande talarna att invändas: Är det då bättre, att spellusten tillfredsställes på utländska lotterier, och att denna oförnuftiga penningfördelning företagas från utlandet? Låt oss då för ett ögonblick antaga, att det är absolut nödvändigt, att man måste spela lika mycket, som man gjort hittills, att inga lagstiftningsåtgärder kunna hindra spelet, och vidare att statslotteriet vore ett absolut medel mot det onda i detta fall. Jag tror ändå icke, att man kan säga, att det jämförelsevis stora belopp, som går till utlandet — det antages vara nio å tio miljoner årligen — ovillkorligen innebär, att vårt folks välstånd minskas med ett alldeles motsvarande belopp, eller att om ett statslotteri inrättades och penningarna, som man säger, komme att stanna inom landet, detta skulle innebära en motsvarande ökning i vårt folks välstånd. Det förhåller sig icke på det sättet, att ett folks välstånd är beroende endast av det kontanta kapital, som införes i landet eller som finnes där, utan det beror också av åtskilliga andra omständigheter, nämligen hur dessa pengar användas, huruvida de användas till åstadkommande av för vårt folk nyttiga och gagneliga ting, och vidare huru stort antal samhällsmedlemmar, som äro sysselsatta med produktivt arbete, och i vilken mån dessa äro dugliga att utföra detta arbete. Det är icke så alldeles säkert att, om t. ex. detta belopp — 10 miljoner kronor eller vad det

må vara — stannar inom landet och fördelades i vinster — ty ett så stort belopp måste fördelas i vinster, om vi skola kunna konkurrera med utlandet — det är icke så alldeles säkert, säger jag, att detta belopp ovillkorligen kommer att användas så, att det bidrager till höjandet av vårt folks välstånd. Alldeles säkert är, att det icke kommer att öka folkets arbetsduglighet eller antalet av dem, som äro selsatta med nyttigt arbete. Vidare är det också säkert, att statslotteriet icke kommer att bidraga till en sådan fördelning av egendomen, att det största möjliga antal kommer i åtnjutande av jordens och arbetets frukter.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Jag har med detta endast velat säga, att vi icke kunna vara säkra på, att om pengarna finge stanna i landet och fördelades genom statslotteri, de komme att i motsvarande grad öka vårt folks välstånd.

Nu är emellertid icke ett statslotteri enligt mitt förmenande något universalmedel mot utländska lotterier. Vi hava icke att välja mellan stränga restriktiva bestämmelser och inrättandet av ett statslotteri, utan om vi skulle gå in på inrättandet av ett statslotteri, måste vi *därjämte* vidtaga mycket stränga restriktiva åtgärder. Detta framgår bland annat däraf, att t. ex. i Preussen, där man har ett stort artat statslotteri, man likväl måst införa stränga restriktiva bestämmelser som att förbjuda icke blott försäljning utan även köp av utländska lotter. Det blir så mycket nödvändigare att vidtaga dylika åtgärder, sedan man inrättat ett statslotteri, som det då gäller icke blott att skydda den enskildes börs från utländsk beskattning utan även att skydda staten från konkurrens med utländska företag av detta slag.

Motionären förnekar icke heller, att det också behövs skyddsåtgärder i form av lagstiftning, men han säger, att alla lagstiftningsåtgärder, de må tagas till i hur brysk form som helst, äro förfelade, om de icke kombineras med inrättandet av ett statslotteri. Inför detta reservationsfria uttalande kanske man skulle kunna vara berättigad att i all hövlighet ställa den frågan till motionären: hur vet motionären det? I vårt land hava inga vidare lagstiftningsåtgärder blivit försökta, om man undantager den bestämmelsen i tryckfrihetsförordningen, att annonser om utländska lotterier icke få införas. Vinster på utländska lotterier få däremot kungöras i pressen, och detta är något, som säkerligen verkar kraftigare än annonser. Vidare få ombud för utländska lotterier obehindrat gå omkring och utprängla lotter åt mer eller mindre spellystna eller övertala andra att spela. Det är just från de trakter, som mest hemsökas av dessa lotteriagenter, som klagomålen äro störst över att det spelas så mycket på utländska lotterier. Men nog borde samhället genom lagstiftningsåtgärder kunna befria sig något så när från dessa lottförsäljare.

Andra restriktiva åtgärder kunna också tänkas, utan att man behöver nödvändigtvis tillgripa den åtgärd, som lotterivännerna vinna med, nämligen brevhemlighetens kränkande, något som ständigt framhålls för att skrämma de tvehågsna, så att de till sist skola anamma den enda ofelbart verkande patentmedicinen, statslotteriet.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Utskottet är av den mening, att andra åtgärder än inrättandet av statslotteri böra i första rummet tillgripas och att, först när dessa visa sig verkningslösa eller otillräckliga, man har att såsom en nödfallsutväg tänka sig inrättandet av ett statslotteri. Men varför skall då riksdagen redan nu anvisa Kungl. Maj:t denna nödfallsutväg, innan man alls vet, om en sådan nödfallsutväg blir behöfvig? Riksdagen sammanträder ju varje år och är sålunda i tillfälle att iakttaga verkningarna av lagstiftningsåtgärderna. Och när man väl sett verkningarna därav och dessa åtgärder visat sig vara otillräckliga, då blir det gott tillfälle för riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och begära de åtgärder, som riksdagen vill hava såsom nödfallsutvägar.

I fråga om de utvägar som herrar Lindhagen och Månsson i sin motion föreslagit, nämligen internationella överenskommelser, så ha reservanterna instämt med utskottets majoritet och även velat hava i utskottsutlåtandets kläm intaget deras yrkande med begäran om *åtgärder* till hindrande av spel på utländska lotterier. — Herr Olofsson i Digernäs talar om *lagstiftningsåtgärder*. — Utskottet har sålunda enhälligt varit av den mening, att ehuru den av herr Lindhagen anvisade utvägen måhända icke kan leda till så storartade resultat, som motionären tänker sig, den dock icke bör lämnas oförsökt. Om jag varit ensam reservant, så kanske jag i denna fråga uttryckt mig något mindre försiktigt. Tanken på internationella överenskommelser till förhindrande av spel å utländska lotterier är ingalunda ett hugskott av herr Lindhagen. De lotterisakkunniga ha varit inne på samma tanke och visat på, att vårt land säkerligen äger bytesmedel att använda vid förhandlingar i detta syfte. Emellertid har, som sagt, herr Lindhagens yrkande blivit medtaget för det beaktande, som Kungl. Maj:t kan finna detsamma vara värt.

Jag vill slutligen säga några få ord om det ändamål, vartill motionären vill att lotterimedlen skola användas. Det är ganska intressant att i lotterikommitténs historik läsa om den uppfinningsförmåga, som statslotteriets män ådagalagt i alla tider, då det gällt att finna ändamål, för vilka lotteripengarna skulle användas.

År 1699 var det på tal, att ett lotteri skulle anordnas till gagn för de fattiga och i synnerhet i anledning av den svåra missväxt, som då var rådande i landet. Efter Karl XII:s död skulle man anordna ett lotteri »för att rädda rikets och salig kungens kredit». Vidare har man velat anordna lotterier i och för avbetalning av rikets gäld. Gustav III:s nummerlotteri anordnades med bland annat det ändamål, att lotteriet skulle varje månad begåva fem ogifta allmogedöttrar med 300 dalers hemgift, »vilket gjorde 60 om året, och således så många nya hjonelag bland allmogen årligen föröktes, varigenom folkmängden av den närande hopen befrämjades». — Vi ha sålunda sett, att man använt statslotteri i ändamål att befrämja nativiteten. — Vidare har man som motiv för införandet av ett statslotteri sökt använda vård av tuberkulossjuka, kulturella och filantropiska ändamål, skogsodling och nu till sist folkpensioneringen.

När man läser om alla dessa vackra saker, kan man icke värja sig för den tanken, att vederbörande motionärer haft en känsla av att

det medel, de rekommendera, icke vore det allra bästa, eftersom de behövt söka så långt efter något gott ändamål att försvara det med.

Herr talman, jag har i detta anförande icke velat gå närmare in på frågans moraliska sida. Jag har nämligen trott, att denna debatt skulle kunna föras å ena sidan utan uttryck av moralisk indignation och å andra sidan utan beskyllningar för hyckleri mot dem, som hava betänkligheter av denna art. Men när jag för min del sökt se denna fråga från synpunkten av vad som gagnar det största antalet av vårt lands innebyggare, kan jag likväl icke underlåta att till sist framhålla, att det som är rättfärdigt också skall visa sig i längden vara det för vårt folk nyttigaste.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Welin: Herr talman, mina herrar! Såsom tillhörande majoriteten i utskottet, ber jag att här få säga några ord. Att börja med vill jag uppehålla mig något vid den reservation, som är fogad vid utskottets betänkande. Där säga sålunda reservanterna, att uti den omständigheten, att man vill tillgripa även strängare åtgärder, ligger tydligen uttalat, att man icke anser ett statslotteri vara ett universalmedel mot spel på utländska lotterier. Nej, det är det visserligen inte, men just när man tillgriper utvägen att inrätta ett statslotteri, har man större möjlighet att komma med strängare restriktioner mot utländska lotterier, än man kan göra under andra förhållanden. Dessa båda saker, stränga restriktioner och statslotteri, få komplettera varandra. Utan att man har ett statslotteri, kan man knappast komma med sådana stränga bestämmelser som t. ex. förbud mot köp av lotter i utländskt lotteri. Vidare heter det i reservationen, att »det ingalunda alltid beror av något inrotat spelbegär, att så många offra sina slantar på lotterispel», utan att det ofta nog är den lätta tillgången på lottsedlar, som gör det. Det kan jag också instämma uti, men jag vill dock framhålla, att lockelsen att spela på inhemskt lotteri väl icke torde bli stort större än lockelsen att spela på utländskt lotteri. Så heter det vidare, att, då utskottet uti sin kläm först visat på att man skulle vidtaga stränga åtgärder och sedan, eventuellt, pekat på inrättande av ett svenskt statslotteri, denna kläm skulle innebära en svaghet just därutinnan, att man ju kunde stannat vid det första förslaget, nämligen att begära stränga restriktiva åtgärder. Först sedermera, om dessa visade sig icke kunna fylla sitt ändamål, borde man övergå till tanken på inrättandet av ett statslotteri. Jag vill med hänsyn till detta säga, att i denna kläm ligger en kompromiss, en kompromiss mellan dem, som vilja hava strängare restriktioner, och dem, som vilja ha ett statslotteri. Vi hade tänkt oss, såsom framgår av motiveringen, att man först skulle försöka med stränga restriktiva åtgärder och låta dessa verka, så långt de kunde, för att, när de möjligen icke fyllde ändamålet, övergå till ett statslotteri. Det ligger i detta, kan man säga, ett programuttalande, ett uttalande, som

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

avser att samla både dem, som vilja försöka det ena sättet, och dem, som vilja pröva på det andra.

Den föregående ärade talaren pekade på en sak, som omnämnes i reservationen, nämligen att det är andra kammarens gamla ståndpunkt att motsätta sig ett statslotteri. Det är sant. Men det är ju icke nödvändigt att stå på samma ståndpunkt oupphörligt. Det beror väl på, huruvida det tillkommit någon-ting, som kan föranleda ett frångående av denna ståndpunkt. Man måste se till, hurudant sakläget är, och därefter inrätta sig, oberoende av den ståndpunkt, man förut intagit. Samma ärade talare frågade också: Vad är det för nytt, som tillkommit under de senare åren? Jo, det nya, som tillkommit, är att åter och återigen nya miljoner gå till utlandet. Man har genom noggranna beräkningar kommit underfund med, att det går årligen växande stora summor ut till främmande land för lotterispelets skull. De beräkningar från åren 1901, 1904 och 1907, som gjorts av de sakkunniga, vilkas betänkande av den 16 februari 1910 här föreligger, visa, att under dessa år de belopp, som gått till främmande länder, ständigt vuxit. Det är helt naturligt, att detta växande fortgått. För övrigt har det ju gått hela fem år, sedan detta betänkande kom ut, och under alla dessa år ha vi nästan förlorat hoppet om, att någonting skall komma att åtgöras av Kungl. Maj:t, utan att riksdagen stöter på med begäran om förslag till åtgärder i antydd riktning.

Jag sade, att det går stora belopp till utlandet. Nyssnämnda sakkunniga beräkna, att de belopp, som årligen gå till främmande länder för detta ändamål, icke kunna sättas lägre än till åtta miljoner kronor, ja möjligen uppgå till tio miljoner kronor. Den huvudsakliga synpunkt, som majoriteten inom utskottet lagt på frågan, är också nödvändigheten att försöka rädda några av dessa miljoner åt Sverige. Det måste ju vara en ganska stor fråga, en fråga av stor nationalekonomisk betydelse, att kunna rädda, om möjligt, större delen därav åt vårt land. De nu utgående miljonerna bilda en betydande del av det kapital, som går till främmande land från vårt eget land. Vi ha här hemma under de senare åren arbetat mycket på att få en gynnsammare handelsbalans genom att till utlandet sälja så mycket som möjligt och därifrån köpa så litet som möjligt. Vi ha också tack vare ihärdiga ansträngningar — dels genom ökad tillverkning av exportvaror och dels genom att undvika en hel del främmande artiklar — minskat vår handelsbalans ganska avsevärt. Här ha vi emellertid en post, som icke syns i balansen, men som bidraget att i hög grad öka densamma. Det tjänar icke mycket till att arbeta på att bevara åt Sverige en gynnsam handelsbalans, om vi låta stora kapital rinna ur vårt land på andra vägar än de egentliga handelsvägarna.

Frågan gäller här emellertid icke, om vi skola spela på lotteri eller ej, såsom man kunde tänka sig, att man på ett enkelt sätt ville uppställa frågan, utan här gäller det att rädda så

mycket som möjligt av de stora penningssummor, som gå ur vårt land. Detta kan ske på två sätt, dels genom ökade restriktiva åtgärder och dels genom ett statslotteri. Dessa båda två sätt supplera, såsom redan är antytt, mer eller mindre varandra. Vad de restriktiva åtgärder angår, som den föregående ärade talaren refererat från sakkunnige-betänkandet, är det min övertygelse — och jag tror också, att det är många — att dessa icke komma att verka tillräckligt kraftigt. De komma icke att nämnvärt hämma den guldfloed, som går till främmande länder. Spelvanan är så inrotad hos oss, att vi måste tillgripa andra medel för att åt vårt land rädda de pengar, som vi önska få behålla. De sakkunnige säga för resten själva tämligen tydligt ifrån, att de icke tro på dessa restriktioner, men att de i allt fall icke vilja våga sig på ett förbud utan föredraga att göra försök med sådana. Det är också utskottets mening, att man i första rummet skall försöka med dem. Utskottet hyser icke stora förhoppningar om, att det skall lyckas, men anser sig skyldigt att försöka. Går det icke, får man taga till förbudet. Bland dessa restriktioner har utskottet särskilt opponerat sig mot det påtänkta förslaget, att postverket skulle ha rätt att öppna brevöversändelser, som förmodades innehålla lottericirkulär eller lottsedlar. I detta fall ha både majoriteten och minoriteten inom utskottet varit fullt ense.

Bland de myndigheter, som yttrat sig över förslaget om inrättande av ett statslotteri, ha — kan jag säga — de flesta tillstyrkt detsamma. År 1905 kom från svenska generalkonsuln i Köpenhamn en skrivelse till utrikesministern med anhållan om åtgärders vidtagande för att stävja spelet på särskilt det danska klasslotteriet. Regeringen överlämnade denna skrivelse för yttrande till åtskilliga myndigheter, bland andra länsstyrelserna i de tolv södra länen i Sverige. Av dessa tolv tillstyrkte sju förslaget om inrättande av ett statslotteri, och bland dessa märkes länsstyrelsen i Malmöhus län, där man har den största erfarenhet av, huru de främmande lotterierna suga landet. När sedan sakkunnige-betänkandet framdeles, remitterades det till *alla* svenska länsstyrelser; och av dessa tjugufem — jag räknar då även med överståthållareämbetet — var det tretton, som mer eller mindre klart och tydligt tillstyrkte ett statslotteri, under det att endast två avstyrkte förslaget och tio icke alls berörde den frågan. Vi se sålunda, att bland de myndigheter, som under ämbetsmannansvar yttrat sig, har det långt övervägande flertalet uttalat sig till förmån för ett statslotteri och blott ett litet antal yttrat sig emot förslaget.

Det är ju för övrigt litet varstans i världen — ja, nästan överallt — på det sättet, att man måst tillgripa ett statslotteri för att minska spelandet på främmande lotterier. Och då förefaller det mig egendomligt, om icke vi skulle kunna begagna oss av en utväg, som befunnits lämplig på andra håll. Såsom det nu är ställt, ha vi endast olägenheter men inga fördelar av

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

lotteriväsendet. Det är det främmande landet, som har fördelarna, under det vi endast ha olägenheterna. Det har sagts, att vi redan ha en hel del inhemska lotterier — det har icke sagts ännu här i dag, men under föregående diskussioner — såsom lotterier för välgörande ändamål, för idrott och mycket annat i den vägen, samt att vi skulle söka att avskaffa dem. Somliga säga, att vi icke böra ha några lotterier alls. Andra säga, att eftersom vi redan ha lotterier, böra vi icke skaffa oss några nya. Återigen andra finna i detta ett stöd för att ytterligare skapa nya. Jag får säga, att dessa tillfälliga lotterier ha icke mycket med den här saken att göra, ty de komma nog att i alla händelser finnas till för framtiden, även om vi få ett statslotteri — åtminstone i viss utsträckning. Jag skulle vidare vilja säga, att redan i det förhållandet, att statsmyndigheterna tillåta en hel del tillfälliga lotterier, ligger ett erkännande av, att det icke är så farligt att begagna sig av lotterier för att få in medel för vissa ändamål, och att vi sålunda redan häruti fått ett erkännande av och ett stöd för, att vi skulle kunna fortgå på samma väg, om det i övrigt visade sig lämpligt att inrätta ett statslotteri.

Denna fråga är nu mycket gammal. Den har sedan närmare trettio år tillbaka kommit snart sagt årligen tillbaka på riksdagens bord. Det vore tid på, att man sökte få en lösning på frågan, att man sökte komma till ett avgörande. Skall det fortgå, såsom det hittills gått under de senare åren, riskera vi att få denna fråga före vid varje riksdag och komma att stå och stampa på samma ställe. Om vi nu åter skulle besluta oss för en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om skärpta bestämmelser — eller hur nu Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt att framlägga ett förslag — har riksdagen antagligen ett sådant förslag till behandling nästa år, och sedan få vi lugn under åtskilliga år, tills det visar sig, att de bestämmelser, vi fått, möjligen kräva en ändring i en eller annan riktning. Allt nog, den enda möjlighet, som jag ser förefinnas för, att riksdagen skall bli befriad från en nästan årligen återkommande fråga, är att nu begära hos Kungl. Maj:t förnyad utredning på grundval av bland annat den erfarenhet, man gjort under de senare åren, och förslag till nya bestämmelser, huru denna fråga bör för framtiden ordnas.

Jag tillåter mig således, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag vid behandlingen av herr Olofssons i Digernäs samt herrar Lindhagens och Månssons motioner.

Herr Lindhagen: Uti förevarande ärende har en motion avgivits även av mig och herr Fabian Månsson. Vi ha funnit, att man beträffande detta spörsmål, där kammaren plägar dela sig i två ungefär lika hälfter med motsatta åsikter, av vilken den ena vill inrätta statslotteri och den andra icke vill det, bör söka peka på någon utväg ur dessa motsätningar och svårigheter. För oss har det då ställt sig ganska klart,

att den yttersta utväg, som en gång i tidernas längd kommer att tillgripas, är, att man genom internationell överenskommelse åstadkommer, att lotteriväsendet avskaffas helt och hållet. Det har ju hos oss med mycken skärpa framhållits, att detta för vår stat är en *etisk* fråga, och det kan väl en gång komma en tid efter världskriget, då det blir en etisk fråga för *alla* stater, vilket kommer att medföra det resultatet, att de komma att överväga denna sak sinsemellan och komma överens om åtgärder i anledning därav. Det är detta påpekande vi ha velat göra såsom den enda rationella lösningen. Men för den nuvarande tiden ha vi dessutom velat tillägga den anvisningen, att man på den vägen nu åtminstone kan komma så långt, partiellt, att man skulle kunna åstadkomma en internationell överenskommelse därom, att en stat ej kan tillåta uppräntandet inom sitt område av ett lotteri med rättighet att sälja lotter till annan stat, där statslotteri icke finnes. Ty detta är ju att inkräkta på den andra statens område och skada den i dess inrikespolitik. De kommitterade, som ha varit tillsatta för utredningen av denna fråga, ha också för sin del antytt, att en viss benägenhet att taga hänsyn härtill har gjort sig gällande inom den utländska lagstiftningen.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Nu har utskottets majoritet, som, enligt vad den siste talaren anförde, haft till uppgift att åstadkomma en kompromiss, så att man skulle kunna genom en skrivelse avföra ärendet och samla alla meningar under en hatt, också ägnat några sympatiska ord åt den av mig och herr Månsson väckta motionen, men utskottet har varit mycket sparsamt med sin sympati och har tagit tillbaka i varannan sats och lagt till litet sympati i en annan, så att det är inte så mycket, som står kvar av det hela. Emellertid har utskottsmajoriteten stannat vid att pointera statslotteriet som en eventualitet, och bakom denna kompromiss ligger sålunda i alla fall ett visst förhärskande intresse bland denna majoritet för själva statslotteriet. Man kan sålunda inte säga, att uti detta skrivelseförslag av utskottets majoritet begäres en förutsättningslös utredning, utan det måste snarare sökas hos reservanterna, som ha i sin kläm uteslutit detta särskilda pekande på ett statslotteri.

Emellertid ha reservanterna å sin sida noga betonat den uppfattning, som hysts i denna kammare av dem, som inte vilja ha något statslotteri men endast vilja råda bot på olägenheterna genom att förorda restriktioner i rätten att sälja lotter från utländska lotterier, och de ha nederst på sid. 7 särskilt pekat härpå och stannat vid detta. Däremot ha de inte med ett ord berört den motion och de utvägar, som påpekats i den av mig och herr Fabian Månsson väckta motionen. Emellertid ha vi nu hört av utskottets ordförande, att reservanterna i detta avseende äro ense med majoriteten, och han sade, att han själv kanske skulle ha till och med mer direkt velat uttrycka sina sympatier för vårt syfte, om han varit ensam reservant. Men om nu detta är

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

hela utskottets mening, att man även skall inlåta sig på den utväg vi antytt utan att dock binda sig vid densamma, tycker jag, att i reservationen, ifall, som jag hoppas, dess kläm kommer att bli kammarens beslut — då den begär en förutsättningslös utredning och i alla fall pekar på olägenheterna — även några ord av sympati måtte finnas för den av mig och Månsson väckta motionen, enär den annars blir lätt bortglömd vid riksdags-skrivelsens formulering. Det förhåller sig visserligen så, att reservanterna i sin kläm ha talat om förslag från Kungl. Maj:ts sida i syfte att stävja spelet på utländska lotterier, men den utväg vi motionärer erinrat om, syftar även till internationella överenskommelser, och det är inte sagt, att reservanternas yrkande behöver i alla avseenden föranleda, att förslag härom framläggas för riksdagen. Därför är reservanternas yrkande något för trångt, om man vill ta hänsyn till även denna motion.

Men jag skall inte fästa mig vid detta nu utan låter för min del udda vara jämnt, bara jag får in i reservationen ett tillägg till motiveringen längst ned på sid. 7, i det huvudsakliga syfte, som utskottets ordförande förklarade vara gemensamt för hela utskottet.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag men med tillägg till motiveringen längst ned på sid. 7 av följande uttalande: »Vad herrar Lindhagens och Månssons yrkande angår, låter det ju tänka sig, att även på internationell väg avtal skulle kunna ingås, som kunde vara av stort värde för vårt land. Det syfte, som uppbär nämnda yrkande, synes därför också böra övervägas och möjligheterna för en framkomst även på denna väg i sinom tid undersökas.»

Herr Tamm: Herr talman! I denna fråga ha ju under årens lopp framförts så många skäl både för och emot, att intet finnes att tillägga. Jag skall inte heller, därvid följande den förste talarens uppmaning, nu inlåta mig på frågan om det moraliska eller det icke moraliska uti att över huvud taget spela på lotteri. Jag skall inte heller gå in på frågan, huruvida åtgärder böra eller icke böra vidtagas emot det nu rådande spelet på utländska lotterier. Jag ber endast att få konstatera, att här i landet förefinnes — och även utnyttjas — en stor spellusta, och det ber jag även få erinra om, att hos människan har den spellustan rätt så gamla traditioner. Jag tror nästan, att man skulle kunna säga, att från det ögonblick, då våraurfäder stego ned ur träden och började använda sina händer till annat än till att gå med, ha människorna nog också använt dem till att tillfredsställa sin spellusta, och det komma de nog också att göra, ända tills det i stället för armar växer ut vingar på dem. Vidare ber jag få konstatera en annan sida av saken, som just utskottet kraftigt framhållit, nämligen att här flyter en i spellustans tråskmarker upprunnen guldström ut ur landet, en guldström, som tagit avsevärda dimensioner, och jag är rädd för, att den guld-

strömmen inte har minskats ens under nu rådande bekymmersamma tider.

För att då utgå ifrån uttrycket en ström, skall jag be att till mina ärade kamrater i kammaren få framställa på sätt och vis en liknelse. Om en av mina yrkeskamrater bland jordbrukarna finner, att hans egendom är vattensjuk, innehåller försumpad träskmark, söker han naturligtvis så fort som möjligt att sätta i gång ett vattenavledningsföretag. Därvid kan det hända, att han går den allra ginaste vägen och bara ser till, att han så fort som möjligt med tillhjälp av tillräckligt stora avloppskanaler för bort detta vatten ner på närmast nedanför liggande grannområde, ty det är omöjligt att hämma detta vatten, vilka åtgärder man än tillgriper. Men det skulle kunna hända, när han tänker sig för noggrannare, att han finner, att han kanske gått litet för hastigt tillväga. Han märker, att grannen nedanför honom inte tar saken så lättvindigt. Grannen upptäcker, att i det vatten, som den andra var så mån om att bli av med, finnas rätt så värdefulla beståndsdelar. Han finner, att han kan använda vattnet till ängsvattning, i det att han leder det över sina ägor och därigenom får användning för de organiska och oorganiska ämnen, som sköljts med av detta vatten. Den, som sökt leda bort vattnet, finner kanske vidare, att denne granne nedanför honom har tagit sig för att använda vattnet, även om det inte är så särskilt stort fall på det, till en kraftanläggning, med vars drivande han skaffar sig nyttig kraft för sitt eget jordbruk. Jag undrar, om inte mannen i fråga, sedan han sett detta, tänker, att det kanske hade varit klokt att inte gå, som jag nyss sade, så hastigt och bröstgänges tillväga. Han måste säga sig: från mig går en ström, som för med sig nyttiga beståndsdelar till min granne, och denne använder vattnet på ett sätt, som jag också skulle kunna gjort, kanske till förmån för mitt eget jordbruk.

Om man resonerar som så, tycker jag, att man måste ovillkorligen ge utskottet rätt, då det just säger, att när den här befintliga lusten att spela på lotteri är så djupt rotad, gäller frågan: vad bör då göras för att leda denna ström av spellystnad i sådan riktning, att den nationalekonomiskt vållar så liten skada som möjligt? Detta tycker jag är kärnpunkten i utskottsutlåtandet, i vilket jag på det allra livligaste instämmer.

Jag skall emellertid be att få tillägga ett par ord om en sak, som, om den också inte direkt rör den moraliska sidan av spörsmålet, dock något tangerar den. Jag vågar påstå, att den tendens, som alltmera gör sig gällande att utöva förmynderskap över vårt folk, kan gå för långt, och den går säkerligen för långt, om vi i detta speciella avseende skulle lägga bestämda hinder i vägen. »Men», invänder man då, »hur kan en sådan uppfattning, som ni nu uttalar, stå i samband med att ni inte allenast tillåter utan tillråder förmynderskap på ett annat område, som i föregående debatter här ställts i jämförelse med lotterifrågan,

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

nämligen rusdrycksfrågan?» Ja, jag påstår, att detta är två så vitt skilda saker, att de icke kunna jämföras. I ena fallet, vad angår lotterifrågan, är det endast fråga om att den enskilde avstår en större eller mindre del av den vinst, han förvärvat genom sitt arbete till att förskaffa sig det han för ögonblicket anser vara ett njutningsmedel, om jag så får uttrycka mig. I andra fallet är det icke endast fråga om att avstå en del av vinsten utan, det händer åtminstone tyvärr ofta, hela vinsten och att individen dessutom ofta riskerar att göra sig oförmögen att genom fortsatt arbete skaffa sig ny vinst. Är det inte en himmelsvid skillnad mellan de två sätt, på vilka man här skulle vilja utöva förmynderskap?

När denna fråga senast var före här i kammaren, yttrade sig den av kammarens talare, som jag för min del åtminstone helst lyssnar till, i mycket starka ordalag mot inrättandet av ett statslotteri och strök då särskilt under, att ett beslut härom skulle strida mot denna kammarens värdighet, i synnerhet nu sedan den i högre grad än förut skulle kunna kallas den folkvalda. Men är det stridande mot kammarens värdighet att gå med på det förslag, som utskottet här framställt? Jag kan för min del icke finna det. Jag kan nämligen — jag har inte varit med vid föregående tillfällen, då frågan behandlats här — ur utskottets vare sig motivering eller kläm icke utläsa något annat, än att det önskar en utredning, huruvida man kan vidtaga några restriktiva åtgärder i syfte att stävja spelet på utländska lotterier.

Då och först sedan det tilläventyrs visat sig, att det är omöjligt att stävja denna spellust — vilket jag för min del betvivlar går för sig — kommer utskottets alternativ i fråga: »eventuellt även genom inrättande av ett svenskt statslotteri». Jag kan icke finna, att kammarens värdighet skulle lida av att gå med på en sådan hemställan, liksom jag icke heller inser, att ett bifall därtill skulle vara någon inkonsekvens med hänsyn till kammarens förut med icke alltför stor majoritet fattade beslut i denna fråga.

Då jag i likhet med den ärade representanten för utskottet har den uppfattningen, att här nog tillkommit nya moment i denna fråga, ber jag, herr talman att få yrka bifall till första tillfälliga utskottets utlåtande, såsom det nu föreligger.

Herr talmannen, som emellertid inträtt och övertagit ledningen av förhandlingarna, lämnade nu ordet till

Herr Winberg, som anförde: Herr talman! Då anhängarna av ett statslotteri med dess påstådda välsignelser är efter år upprepa sina argument, kan det icke hjälpas, att vi, som äro av en motsatt mening, även måste framhålla våra argument, oaktat det i längden måhända kan synas litet enformigt.

Jag vill nu först med ett par ord vända mig till utskottets vice ordförande, som här förde utskottets talan. Han medgav, att utskottets yrkande var resultatet av en kompromiss. Ja, det hade han

knappast behövt upplysa om, ty det märker man noggsamt, när man läser utskottets motivering och kläm. Det är nämligen så, att utskottet icke gärna kan komma ifrån, att det ligger i samhällets intresse att utan någon sådan åtgärd, som nu ifrågasättes, motarbeta spel å utländska lotterier och att ett statslotteri icke under några förhållanden egentligen kan anses vara önskvärt. Men fastän man har denna utgångspunkt, kommer man fram till, att man nu icke allenast begär en undersökning angående vad som kan åtgöras för att motverka spelet å utländska lotterier, utan även i och med detsamma pekar på den utvägen att inrätta ett statslotteri. Sammanhanget mellan utskottets motivering och kläm är enligt min mening icke så synnerligen konsekvent.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Jag skall icke alls söka här anlägga några moraliska synpunkter på denna fråga, därför att när det gäller sådana synpunkter kan man alltid tvista i frågor sådana som denna och därför att jag vidare tror, att det icke är av så synnerligen stort värde att anlägga moraliska synpunkter, då man talar till utpräglade politiker av det slag, som finnas i denna ärade församling. Jag tror icke heller, att jag behöver använda sådana synpunkter, utan jag skall i stället söka peka på rent praktiska skäl och möjligen även några rent principiella, som tala för den ståndpunkt, jag här intager. Jag skulle såsom socialdemokrat kunna inskränka mig till att enbart peka på den enligt min mening mycket bärande princip, som kommit till uttryck i vårt partis grundprogram, nämligen att det är arbetet och endast det, som är källan till all rikedom och kultur. Jag skulle, som sagt, enbart med denna utgångspunkt kunna fullt förklara, varför jag måste ställa mig avvisande mot en sådan åtgärd som inrättandet av ett statslotteri, men jag vill nu även peka på några konsekvenser av ett sådant steg, som icke heller böra här förbises. Vi äro väl ändå, tänker jag, i tysthet åtminstone, tämligen överens om, att spekulationslustan och jobberiiintresset triumferar alltför mycket i vår tid på alla möjliga områden. Det har gått så långt, att det gamla hederliga arbetet nu är något, som det nästan är en viss skam att utföra, åtminstone anser man, att det endast tillkommer mindre väl utrustade individer, som icke kunna på annat sätt skaffa sig utkomst. Jag tror icke, att det är skäl i, att vi vare sig direkt eller indirekt understödda eller officiellt legalisera från statens synpunkt något, som kunde vara ägnat att vidare uppmuntra dessa enligt min mening mycket betänkliga symptom, som förefinnas icke allenast i vårt samhälle, utan också inom alla andra samhällen. Men huru skulle det ställa sig, om man nu skulle avgiva en sådan statlig bankruttförklaring, som skulle ligga däri, att man, därför att man anser det vara omöjligt för staten att vidtaga effektiva åtgärder för hämmande av spel å utländska lotterier, utan vidare legaliserar hela lotteriinstitutionen? Giver man icke i alla fall därigenom ett ganska kraftigt handtag just åt denna osunda spekulationslusta, som enligt min mening redan alltför mycket har utbredd sig här i landet, och detta vore väl detsamma som att ytterligare inbilla folk: ni skola icke bygga er ekonomi på arbetet, utan ni skola försöka att genom spel eller spekulationer skaffa

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

er den inkomst ni vill ha! Detta kan ju icke vara ägnat att vare sig ur statsfinansiell, moralisk eller någon annan synpunkt vara till nytta för samhället eller individerna.

När man nu säger, att den omständigheten, att man möjligen icke kan alldeles förhindra spel å utländska lotterier, skulle vara tillräcklig anledning att utan vidare legalisera tanken på ett statslotteri, skulle jag vilja vända mig till nykterhetsvännerna och fråga dem, huru de skulle ställa sig inför den eventualiteten, att, om vi hade rusdrycksförbud genomfört här i landet, det då skulle visa sig omöjligt att alldeles förhindra varje import av rusdrycker hit till landet. Om sådan import verkligen skulle förekomma, skulle de då anse detta vara tillräckligt skäl för upphävande av detta rusdrycksförbud och säga som så, att därför att vi icke alldeles kunna förhindra, att rusdrycker ändå i någon mån användas inom landet, är det väl bättre att vi legalisera rusdryckstrafiken, så att staten åtminstone får någon inkomst därav? Jag tror, att nykterhetsvännerna skulle ställa sig ganska tveksamma gentemot ett förslag att acceptera något dylikt. Men därför förefaller det mig något märkvärdigt vad som här ifrågasättes. Utskottets kläm är ju sådan, att man här egentligen vill på en omväg komma fram till det mål, som man anser vara förkastligt. Man säger, att det behöver visst icke bli ett statslotteri, men man pekar därpå såsom en utväg i detta fall. Jag tror dock icke, att det är lyckligt att under nuvarande förhållanden giva något sådant på hand. Det är visserligen sant, att man i en del landsändar, och särskilt gäller detta södra Sverige, anser, att man lider av sakernas nuvarande ordning. Vad södra Sverige beträffar anföres såsom en förklaring härtill den nära belägenheten till Danmark och Köpenhamn. Jag har nu för min del den uppfattningen att det kan vidtagas betydligt mera effektiva åtgärder i detta avseende än de, som hittills tillämpats, men jag säger i alla fall, att även om det skulle visa sig omöjligt att *alldeles* stävja denna trafik med utländskt lotterispel, så få våra vänner i Skåne, det kan icke hjälpas, finna sig i den olägenhet, som i detta avseende följer med att bo så nära Köpenhamn. Man brukar ju eljest ofta peka på, att det är en fördel av att vara så nära Danmarks huvudstad. I varje fall är den omständigheten, att man inom en viss landsdel har större olägenhet än inom andra icke tillräcklig anledning för att framställa krav på, att landet skall utan vidare legalisera tanken på ett statslotteri.

Det skulle alltså enligt mitt förmenande vara något egendomligt, om denna kammare under nuvarande förhållanden skulle ändra den ståndpunkt, som den alltid förut intagit uti denna fråga. Jag vill icke nu begagna det uttryck rörande denna sak, som här nyligen citerats, nämligen att det icke skulle vara kammaren värdigt att sålunda ändra ståndpunkt, ty detta är något, som man kan tvista om, men jag anser i varje fall, att det skulle vara egendomligt handlat av kammaren, då enligt mitt förmenande här icke anförts några som helst bärande skäl för, att kammaren nu skulle frångå sin förut intagna ståndpunkt i frågan. Jag är fullkomligt övertygad om

att verkningarna av ett sådant beslut skulle bliva av den beskaffenhet, att åtminstone landets mera fattiga befolkning, om man tänker rätt på saken, ingalunda skulle ha anledning att tacka riksdagen därför.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Det har även vid föregående tillfällen — jag vet icke, om det har upprepats här i dag — talats om, att spelet på lotterier utgör egentligen den fattigare befolkningens poesi och att det skulle vara synd att taga ifrån denna befolkning den lilla poesi, som den på detta sätt har. Ja, det är märkvärdigt, vad man är omtänksam om arbetarklassen, när det gäller dess poesi och sådant, men det är också märkvärdigt, att det slag av poesi, som man vill tillåta för arbetarklassen, i regel är sådan, som staten förtjänar pengar på och som sålunda även de mera burgna samhällsklasserna ha nytta av. Man vill på detta sätt taga av de fattigare lagren i samhället, på samma gång som man talar så mycket om, att därigenom får även denna fattigare befolkning en liten smula poesi. Med allt erkännande av den omtanke för arbetarna och deras poesi, som man sålunda lägger i dagen, vill jag dock peka på, att det finnes andra vägar för den lagstiftande församlingen att här slå in på, om man vill visa, att man hyser omtanke om arbetarklassen, och dessa vägar äro mera att rekommendera än dem, man i detta fall förordar. Man måste här betänka, att för de stora lagren av befolkningen i deras betryckta ställning måste utsikten till en lotterivinst hägra såsom något lockande, och de göra allt vad de kunna för att gripa efter detta fata morgana. Men detta är icke något sätt för en lagstiftande församling att sörja för arbetarklassens ställning. Det bästa är att förhjälpa arbetarklassen till att förbättra sin ekonomiska ställning, och i den mån man därvid tillgriper den enda verkliga utvägen för att råda bot på vad man kan kalla ett missförhållande, nämligen genom upplysningsarbete, då tror jag också, att arbetarklassen mer och mer skall betacka sig för den poesi, som kan ligga i att spela på lotteri vare sig inhemska eller utländska sådana.

Herr talman! Jag ber att på grund av vad jag nu anfört få yrka bifall till reservanternas framställning med den ändring i motiveringen, som föreslagits av herr Lindhagen.

Härpå yttrade:

Herr Wikström: Herr talman! Det är i min egenskap av utskottsledamot och såsom tillhörande utskottsmajoriteten jag här begärt ordet. Jag kan icke i alla detaljer ställa mig solidarisk med den motivering, som framförts för utskottets förslag av utskottets ärade vice ordförande. Jag ber därför att i största korthet få framlägga min egen syn på saken.

Först och främst vill jag säga, att huru meningarna i övrigt än ha brutit sig inom utskottet, så har det dock varit fullständig enighet därom, att ett statslotteri icke är någonting i och för sig gott och eftersträvansvärt, som man borde försöka

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

skaffa sig för sakens egen skull, utan frågan har gällt, huruvida man skall ta med ett statslotteri såsom ett av medlen mot spel på utländska lotterier. Vi ha vidare varit eniga därom, att man ovillkorligen borde göra något emot denna oerhörda utströmning av guld till utlandet för deltagande i utländska lotterier, och vi ha då haft att undersöka de medel, som kunde vara tänkbara och framkomliga för att i någon mån åtminstone stävja denna guldutströmning. Vi ha då i första rummet haft att taga under övervägande de utvägar, som antytts i de sakkunnigas förslag av 1910. Där påvisas nämligen åtskilliga sådana utvägar; bl. a. föreslås där en ändring och skärpning i tryckfrihetsförordningen. Det skulle då gälla närmast att införa förbud att offentliggöra dragningslistor liksom förbud att offentliggöra utfallna vinster. Något kunde ju vinnas på den vägen, men icke kommer det att bli mycket. Ett annat sätt är att utfärda bötesbestämmelser för utövande av agenturverksamhet. Det har nämligen visat sig att särskilt i Skåne uppammats en utgrenad agenturrörelse för förmedling av spel, särskilt på danska klasslotteriet. Det är också troligt, att man genom lagbestämmelser, med kraftiga böter etc., skulle kunna taga bukt på denna agenturverksamhet, men i realiteten torde det väl bli mycket ineffektivt, därför att förmedlingen av lottsedelsinköp därefter komme att gå genom postverket i stället för genom agenter; och man vunne således icke något med en sådan åtgärd. På samma sätt förhåller det sig i fråga om övriga restriktiva bestämmelser; de komma att bli till allra största delen ineffektiva, såvida man icke vill tillgripa det medel, som av kungl. generalpoststyrelsen föreslås, nämligen att låta postverket utöva kontrollen och tumma på brevhemligheten genom att införa en viss grad av brevcensur. Detta är, såvitt jag kan förstå, det enda medlet, varigenom de föreslagna restriktionerna skulle kunna bli verkligt effektiva. Nu har emellertid inom utskottet detta generalpoststyrelsens förslag mötts med alldeles bestämd motvilja, och man har icke ens velat höra talas om att upptaga det till något allvarligt övervägande. För min del har jag genom studiet av de sakkunnigas betänkande blivit en smula tveksam, huruvida detta förslag verkligen kunde anses innebära så stor fara. Det gäller i alla fall här stora belopp, kanske upp emot 15 miljoner kronor årligen, varför det är en tämligen stor ekonomisk fråga. Och vill man här verkligen vinna målet, så får man till sist även vilja medlet.

I den mån emellertid som man icke vill vara med om detta förslag att överlåta åt postverket att censurera den trafik, varom nu är fråga, så blir det så mycket nödvändigare att se sig om efter andra utvägar för att stävja detta utländska lotterispel. Vi ha då närmast att ta i övervägande herr Lindhagens motion om internationell underhandling. Jag ber att få understryka, att vi inom utskottet efter en tämligen ingående debatt kommit till den övertygelsen, att det vore väl värt att denna motion och denna utväg togs upp till allvarlig omprövning; det kanske, när allt

kommer omkring, icke är så chimäriskt som det vid första påseendet kan förefalla. Det har antytts, att vi ha åtskilliga bytesmedel, varigenom vi skulle kunna komma till överenskommelse åtminstone med Danmark, som det här i första rummet gäller, ty det är dit den ojämförligt största delen av pengarna går. Det torde som sagt finnas utvägar att komma till en sådan överenskommelse, även om det måste förutsättas att svenska staten finge vidkännas någon ekonomisk uppoffring för att få en sådan överenskommelse till stånd. Men vi ha också kommit på det klara med inom utskottet, att om man skulle med någon utsikt till framgång kunna upptaga dessa förhandlingar, så vore det nödvändigt, att underhandlarna från vårt land förutom dessa bytesmedel hade något särskilt påtryckningsmedel, som kunde göra motparten mera benägen till underhandling; ty det som för oss förefaller såsom ett stort ont, nämligen att en stor guldström går över till Danmark, det förefaller naturligtvis för danskarna såsom en fördel, som helt säkert icke gör dem mera benägna till eftergifter vid underhandlingar på detta område. Vi ha då ansett det nödvändigt, att man lämnade frågan om inrättande av statslotteri öppen och att det således vore möjligt för en underhandlande regering att utgå från den förutsättningen, att i fall man icke på något annat sätt kunde taga bukt på det utländska lotterispelet, så skulle man föreslå inrättandet av ett svenskt statslotteri. Det är ett argument, om vilket man kan antaga, att det skulle förstås på motsidan, och jag vill nämna, att jag tror mig icke begå någon otillåten indiskretion, om jag säger, att ingen framhävde detta starkare och vältagare inom utskottet än utskottets ärade ordförande. Jag tycker sålunda för min del, att hans inom utskottet intagna ståndpunkt och den ståndpunkt han här förfäktar icke hänga riktigt väl ihop, liksom för övrigt också är fallet med herr Lindhagens motion och det yrkande, som han här kommer till. Reservanternas yrkande går ju ut på att redan nu, på detta stadium, skulle definitivt och principiellt sägas ifrån, att något lotteri kommer svenska staten icke under några förhållanden att reflektera på, och jag kan icke finna annat, än att härmed grunden vore undanryckt sådana underhandlingar, varom här talats.

Reservationen innebär ju, som jag redan nämnt, i realiteten, att riksdagen skulle redan nu bestämt säga ifrån, att vi icke vilja veta av något svenskt statslotteri såsom medel för stävjandet av det utländska lotterispelet, men den lämnar i övrigt frågan öppen, den avser icke att binda en framtida riksdag. Det säges nämligen i motiveringen: »Om det sedan efter några år skulle visa sig, att de viddagna åtgärderna varit 'verkningslösa eller otillräckliga', är ju riksdagen oförhindrad att då taga i övervägande, vad som bör tillgripas såsom 'det yttersta medlet'». Detta avses således icke med reservationen, och det vore ju för övrigt oförnuftigt att försöka binda den riksdag, som en gång i framtiden skall taga ärendet under realprövning, utan det är endast ett principuttalande.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Vad avser utskottets förslag? Jo, det avser att i sakens nuvarande läge lämna frågan om ett statslotteri såsom ett yttersta medel öppen; men av praktiska skäl, som jag redan antytt, har man ansett det lämpligt och klokt, att det togs med i utskottets kläm. Jag skall för min del icke falla för frestelsen att upptaga till bemötande det större eller mindre värdet av de skäl eller motskäl, som anförts för eller emot ett statslotteri. Jag anser nämligen, att det har mycket liten betydelse för närvarande, emedan frågan om inrättande av ett svenskt statslotteri icke nu är aktuell. Jag vill endast tillåta mig att rikta en vördsam hemställan till kammaren, att den icke under det myckna debatterandet här glömmer av, innan vi komma till voteringen, vad det nu gäller. Omröstningen här gäller ju icke inrättandet eller icke inrättandet av ett statslotteri, men ett antagande av reservationen innebär i realiteten, att man har ryckt undan grunden för möjligheten att med någon utsikt till framgång upptaga även den av herr Lindhagen anvisade utvägen, under det ett antagande av utskottets förslag lämnar frågan öppen i sin helhet.

Jag anser för min del ur alla synpunkter klokt att nu antaga utskottets förslag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag instämmer till fullo med vad min värderade partikamrat på Stockholmsbänken här sade, att den enda rätta källan till rikedom bör naturligtvis arbetet vara. Men det är icke detta diskussionen här rör sig om, utan här gäller, om man skall kunna hindra tio å tolv miljoner kronor årligen att gå ut ur landet, eller få dem att stanna här till välsignelse för vårt folk. De sakkunniga, som haft att yttra sig om denna fråga, beräkna nämligen nettoförlusten för vårt land på grund av spel på utländska lotterier till minst tio miljoner kronor, d. v. s. de draga då ifrån de vinster, som komma hit. De nämna vidare, att denna nettoförlust efter all sannolikhet stiger år efter år, och som det nu är åtskilliga år sedan de avgåvo sitt betänkande, kunna vi alltså räkna med en ändå högre siffra för denna förlust. Jag tror, att var och en måste instämma i kommitterades uttalande, »att ingen art av svensk utförsel, ingen post i vår utgående myntbalans, den må hava tillkommit för lyx eller andra njutningsbehov, är i samma grad som denna i saknad av motsvarande valuta och måste, statsekonomiskt sett, avskrivas såsom ren årlig förlust å det svenska arbetets och det svenska kapitalets avkastning». Är man ense om det, så tror jag också, att man kan vara ense om, att för 10 miljoner kronor kan man skaffa åtskilliga nyttigheter till icke ringa välsignelse för detta svenska folk.

Nu har det talats åtskilligt om de moraliska vådorna härvidlag. Ja, jag finner det litet egendomligt, att de, som föra detta tal på läpparna, ibland suspendera sina egna åsikter. Inom den stad, som jag har äran representera, utgives en mycket aktad tidning, spridd över hela vårt land, vilken gång efter annan, då det varit fråga om inrättande av ett statslotteri, på det kraftigaste tagit avstånd från dessa

planer. Så en vacker dag kom man i Göteborg på den tanken att anordna ett lotteri för att skaffa staden en teater. Vad skedde då? Jo, då tog Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning ivrigt parti för detta lotteri, och fastän denna tidning på sätt och vis var regeringsorgan på den liberala ministärens tid, visade den verkligen åtskilligt sura miner, för att icke denna dess egen regering ville gå med på detta lotteri.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Jag har närmast begärt ordet, därför att jag anser, att utskottets utlåtande är en halvhet. Utskottet erkänner självt, indirekt åtminstone, att man icke kan genom lagstiftningsåtgärder förhindra denna guldström till utlandet, och utskottet vill icke vara med om, att man skall kränka brevhemligheten; men nu förhåller det sig så, att av de åtgärder de sakkunniga föreslagit är just kränkandet av brevhemligheten den enda, som kan tänkas medföra någon verklig effektivitet. Men om man nu stryker denna åtgärd, hur skall man då kunna tänka sig möjligheten av att förhindra detta guldutflöde? Utskottet vill nu, att man först skall pröva med andra åtgärder, och sedan skall ju frågan komma upp till ny debatt. Det förefaller mig, som om motionären här vore konsekventare, då han föreslår, »det Kungl. Maj:t täcktes utarbete och till riksdagen framlägga förslag till lag i syfte att stävja spelet på de utländska lotterierna, samt förslag till upprättande av ett under statens förvaltning ställt permanent penningelotteri, vars vinst avsättes till ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen.» För min del sympatiserar jag mera med detta, och jag har tillåtit mig att underteckna motionen.

Till sist ber jag att få säga till den talare på Stockholmsbanken, som nyss hade ordet, att man kan naturligtvis icke här i detta sammanhang tala om, att något partis program är för eller emot lotteri. Det visar sig bäst därav, att här äro alla tre partierna sprängda, och denna fråga har icke något med de nuvarande politiska partiernas program att göra.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den av herr Olofsson väckta motionen.

Häruti instämde herr Nilsson i Kristianstad.

Herr R ä f: Herr talman! Då jag suttit här i denna kammare i åtskilliga år, men aldrig någonsin tagit till orda vid de många tillfällen, då denna fråga här varit före, torde det icke anses vara förmåtet, om jag nu här i dag yttrar några ord om densamma.

Jag kommer här att yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen, och jag kommer att väsentligen stödja detta mitt yrkande på utskottets egen motivering, sådan jag utläst densamma, ehuru utskottet kommit till ett alldeles motsatt resultat med samma motivering. Jag skulle icke här i första rummet ha framdragit den moraliska sidan av saken, därest icke utskottet självt hade i första rummet tagit upp den synpunkten. Om man läser igenom utskottets utlåtande, kan man nämligen icke undgå att finna, hurusom utskottet självt är tveksamt angående den moraliska inne-

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

börden av lotterispel i allmänhet, och icke heller kunnat förbise denna omständighet i fråga om ett statslotteri. Men just i denna tveksamhet finner jag en bestämd anledning att nu yrka avslag å utskottets hemställan.

Utskottet säger vidare, att det, som jag också finner riktigt, blir ganska kinkigt för ett svenskt statslotteri att kunna ordentligt konkurrera med de utländska lotterierna. Ingenting kan väl vara mera naturligt, än att detta blir mycket svårt. För det första har utlandet helt andra resurser att operera med i avseende å en sådan sak, och vidare är där i allmänhet penningröntan mycket lägre, än vad den brukar vara i vårt land o. s. v., vilket naturligtvis gör, att det, såsom utskottet mycket riktigt antyder, blir kinkigt nog för oss att konkurrera med dessa utländska lotterier, åtminstone på ett sätt, som kan göra deras verksamhet här hos oss något mera besvärlig. Och vad så denna konkurrens beträffar, så gäller det härvidlag icke så mycket att konkurrera med penningar, utan fast mera är det fråga om vi kunna vara i tillfälle att på detta sätt konkurrera ihjäl passionerna, och så vitt jag känner, äro de mänskliga passionerna ingalunda av den beskaffenhet, att de låta konkurrera ihjäl sig på det sätt, som utskottet tänker sig i sin kläm.

Vidare säger utskottet, att det befarar, att om ett statslotteri kommer till stånd, så kommer också en stegring av spellusten att på samma gång visa sig. Det synes mig, att utskottet icke har rättare i något avseende än just i den förmodan, att följden av ett statslotteris inrättande blir spellustens stegring. Man har då icke endast tillgång till utländska lotterier, utan man känner sig då mera befogad att spela på det svenska lotteriet, och den erfarenheten har jag gjort, som gjorts, kan jag tro, över hela världen, att i den mån det gives tillfälle att spela, i den mån söker man tillfredsställa denna spelpassion, och i samma mån måste också detta spelande skapa allit större olyckor. På grund av detta av utskottet framlagda, halvt antydda motiv har jag också anledning att yrka avslag på utskottets hemställan.

Vidare förutser utskottet, att det ingalunda kommer att gå så lätt att avskaffa ett redan inrättat statslotteri. Jag hörde i går afton någon säga, att vi skulle ha statslotteri som en övergångsform, medan vi söka avskaffa spellusten. Tror någon verkligen på något sådant? Och utskottet har också haft den känslan. Det säger, att när lotteriet kommit till stånd, komma naturligtvis svårigheterna att avskaffa detta lotteri att bliva så uppenbara, att det kan knappast bliva något tal därom. Ja, däri har nog utskottet rätt. Det blir nog svårare att avskaffa det än att få det upprättat, oaktat de, som velat ha fram den här saken fåfängt arbetat därpå under många år.

Men slutligen kommer jag till en omständighet, som vid behandlingen av nästan alla riksdagsfrågor brukar vara avgörande. Utskottet säger nämligen: »Då ärendet sålunda alltjämt vilar hos Kungl. Maj:t, kunde det möjligen väntas, att utskottet under hänvisning härtill avstyrkte bifall till de i motionerna gjorda yrkan-dena.» Ja, vem kunde vänta sig något annat? Utskottet känner

också tydligt på sig, att det vore det rätta sättet att, när saken ligger hos Kungl. Maj:t, yrka avslag. Men så vänder utskottet ögonblickligen och säger: ja, det är riktigt, men denna speciella angelägenhet är så utomordentligt viktig, att vi få väl yrka bifall. Vad har då kommit till under behandlingens gång? Jag kan icke se, att på något ställe eller någon punkt det kommit fram någon upplysning av så stor betydelse, att den bort förmå utskottet att svänga om. Förmenar man icke inom utskottet, att Kungl. Maj:t kan sitta inne med resurser och upplysningar av den beskaffenhet, att de visa, att denna åtgärd icke behöver vidtagas i detta fall? Misstror man till den grad Kungl. Maj:t, att man tror, att Kungl. Maj:t icke skulle kunna komma litet längre än utskottet, då Kungl. Maj:t haft denna sak under behandling under många år? Jag har verkligen så stort förtroende till Kungl. Maj:t, att jag tror, att Kungl. Maj:t har bra mycket större möjlighet att i denna fråga komma till ett lyckligt resultat än ett tillfälligt utskott inom andra kammaren.

Vidare ber jag få säga, att vare sig utgången blir den ena eller den andra, nog tror jag, att landet skulle känna det högeligen märkvärdigt, om andra kammaren genom de sista valen blivit till den grad förändrad till sin karaktär, att vad man omöjligt kunde gå med på under föregående år, det går man med på nu efter de sista valen. Ha verkligen de sista valen gått i den riktning i allmänhet att — jag tänker nu särskilt på den första punkten, som behandlar den moraliska sidan av saken — vi i detta avseende skulle ha deklinerat så mycket? Jag vill verkligen först se voteringen, innan jag kan tro, att någonting sådant inträffat genom de sista valen.

Herr talman, jag skall be att, som jag sade i början av mitt anförande, få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Ingvarson: Herr talman! Man märker nog, att ideella och moraliska skäl ha en ganska dålig kurs här i kammaren, och jag skall därför hålla mig till de praktiska skälen, som ju också onekligen spela en viss roll.

Utvecklingen har under de sista årtiondena gått i den riktningen, att de enskilda i allt större utsträckning slagit in på mer eller mindre geschäftsartade företag, en form för företagsverksamhet, som jag tror, att vi — åtminstone de flesta av oss — äro ganska ense om att fördöma. Men nu höjas icke desto mindre talrika röster för att staten, nationen skall följa i samma fotspår och slå in på geschäftet, även den. Det är något, som jag för min del icke kan vara med om.

Av anhängarna till tanken på inrättande av statslotteri ha anförts huvudsakligen två skäl. Det ena är, att under nuvarande förhållanden gå betydande kapital ur landet på grund av utländska lotterispel, och det andra är, att vi genom inrättande av ett inländskt lotteri skulle söka förhindra denna guldutförsel. Men, mina herrar anhängare av statslotteri, jag har förgäves lyssnat efter bevis

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

för att det guld, som nu av denna anledning går till utlandet, genom en sådan åtgärd skulle stanna här hemma. Jag har icke hört någon prestera bevis härför, och med den personliga erfarenhet jag har från södra Sverige av dessa förhållanden, är det min alldeles bestämda uppfattning, att om riksdagen nu bifaller utskottets hemställan med den eventuella påföljd, att ett statslotteri inrättas, gulduförseln kommer att av denna anledning lika fullt pågå troligen i samma utsträckning som för närvarande. Och detta beror på omständigheter, som kanhända icke alla av herrarna gjort fullt klart för sig. Skulle man här gå på den linje, som utskottet föreslagit, då blir den oundvikliga följden, därest man vill nå det resultat, som anhängarna av denna idé tänkt sig, att staten måste ytterligt energiskt reklamera för ett sådant lotteriföretag, och ändå kommer det att stöta på betydande svårigheter att uppnå vad man vill. Trots den ganska stränga lagstiftning, vi ha på denna punkt, så finnes det litet varstädes, åtminstone i de södra delarna av vårt land, ett betydande antal personer, som tjänstgöra som mellanhänder och förmedlare mellan de utländska kollektörerna och de svenska spelarna, och det blir ingen lätt sak, mina herrar, att förmå dessa personer att avstå från det näringsfång, som de under årens lopp upparbetat och som nu ger dem en icke oväsentlig inkomst. Är det så, att ett inländskt svenskt statslotteri skall giva spelarna stora förmåner, så kan det hända, att det blir föremål för en konkurrens, som blir föga tilltalande och som kommer att kräva en synnerligen energisk reklam från den svenska statens sida.

Sålunda är det min bestämda övertygelse, att man icke kommer att uppnå det mål, som man vill nå på den väg, utskottet anvisar. Icke desto mindre synes det som om flera av anhängarna till denna tanke resonerade så: ett lotteri är något otrevligt och obehagligt och rent av förkastligt, men när vi nu är efter år strävat att förhindra spel på utländska lotterier och misslyckats, så få vi resignera inför denna omöjlighet och taga detta onda, med andra ord, det återstår oss icke något annat än att utdriva belsebub med någon annan motsvarande potentat.

Nu har jag, som sagt, icke blivit övertygad om möjligheten att vinna framgång på den här vägen, och jag får då säga, att jag anser, att det finnes en annan väg att gå, ehuru utskottet, ja, till och med reservanterna synas ha förbisett denna utväg. Det är den, som motionärerna, herr Lindhagen med flera, ha antytt i sin motion. Det är uppenbart, att det går icke att bara fortsätta med att säga: nej, nej, lotteri vilja vi icke ha och endast försöka skapa nya restriktioner, som kanhända — det är ju icke alldeles säkert — icke medföra det åsyftade resultatet. Man får då söka andra utvägar att nå resultatet, och jag kan icke dölja den åsikten, att den väg, som herr Lindhagen antytt, måhända är framkomlig. Jag delar därför hans uppfattning, att i reservanternas motivering bör införas en passus av den lydelse, han föreslagit och som hänvisar till övervägande även av denna eventualitet.

Jag ber därför, herr talman, att i anledning härav få fram-

ställa yrkande om bifall till reservationen med den ändring, som herr Lindhagen föreslagit.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

Herr *Bärg* i Katrineholm instämde häruti.

(Forts.)

Herr *Helger*: Herr talman! Jag ber endast få säga, att jag icke har det ringaste mot att det tillägg införes i reservationen, som av herr Lindhagen föreslogs. Jag har den uppfattningen, att herr Lindhagens yrkande innefattas även i reservationen, men då detta icke synes tillräckligt tydligt framgå av dennas formulering, så har jag icke något mot att detta förtydligande införes, och jag har övertygat mig om att icke heller de övriga reservationerna ha något däremot.

Herr *Månsson*: Herr talman! Det kan ju synas onödigt att här förlänga debatten, då det ju period efter period upprepas ungefär samma skäl för och emot denna sak, och jag hade bestämt mig för att icke säga något i denna fråga utöver vad jag yttrade för några år sedan. Men jag hörde i går en uppgift, att stämningen i kammaren skulle vara ganska vacklande med hänsyn till det förslag, som här föreligger som utskottsmajoritetens. Jag tror icke, att min röst betyder något nämnvärt, men jag finner det vara min skyldighet att under sådana omständigheter påpeka några av de skäl, varmed frågan rätt kraftigt avfärdades för några år sedan.

Jag kan förstå, att den del av högern, som består av vad jag skulle vilja kalla verkligt »intresserade» högermän, går med på att yrka bifall till detta utskottsförslag. Det är ju så, att det icke kan förnekas, att inom högerkretsar förefinnes en stämning, som man skulle kunna kalla antiparlamentarisk och som är emot folklig självstyrelse. Denna stämning växer, som sagt fram ur högerkretsar, och vill man med exempel visa på, huru litet praktiskt förstånd det i verkligheten finnes inom en riksförsamling, vill man visa, huru litet moraliska synpunkter där göra sig gällande, då skall man i dag bifalla detta förslag.

Det har sagts en gång förut och det har citerats i dag, att det skulle icke vara andra kammaren värdigt att räkka sin hand till ett biträdande av ett förslag, som går ut på, hur förblommerat det än må vara, att här i landet införa ett statslotteri. Bara i vår livstid, åren 1888, 1889, 1895, 1899, 1901, 1902, 1906, 1908, 1909, 1910, 1911 och 1912, har riksdagen avvisat alla försök att få i denna samhällssjuka i landet.

Herr *Tamm* talade om »ängsvatten» och »kraftstationer». Spellusten skulle då vara den vårflod, som kommer, och den skulle man icke leda in på grannens ägor, utan man skulle sköta det så, att man finge »ängsvattning» av den själv eller måhända rent av kraft för en kraftstation. De sakkunniga, som för några år sedan avgåvo sitt betänkande, sade om lotterisystemet, naturligtvis då de behandlade frågan om spel å utländska lotterier,

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

följande: »Ingen art av svensk penningutförelse, ingen post i vår utgående myntbalans, den må hava tillkommit för lyx eller andra njutningsbehov, är i samma grad som denna i saknad av motsvarande valuta.» Och en hantering, som icke ger någon valuta för de medel, som äro utkastade, en sådan hantering skulle nu staten ge sig på! Här har sagts och det säges ofta, att »spellusten har gått folket i blodet», och det framgår också av herr Tamms anförande. Ja, men det är många andra lustar som gått folk i blodet. Folk ha t. ex. lust att supa, folk ha sexuella drifter, tjuvnadslusten finnes hos en hel hop, och andra begärelser. Varför skulle icke staten tillgodogöra sig dem och göra dem till »ängsvatten» och »kraftstationer» m. m.?

Det har funnits en tid, när staten försökte sig på dylika medel. Jag har i min hand ett exemplar av Sveriges historia. Där ser jag, hur Karl XI:s förmyndare utrustade fartyg och bildade bolag, vari änkedrottningen och riksråden ingingo såsom delägare, för att genom sjöröveri gynna svenska kronan och naturligtvis sig själva också. Det är egendomligt, att i och med detsamma de utrustade fartyg för sjöröveris bedrivande, avrättade de en herre, Gustaf Adolf Skytte, som bedrev sjöröveri på egen hand. Jag anför detta såsom exempel på att sådana utvägar har man använt förr, och man anslog, tror jag, 5 procent åt kyrkan och de fattiga för att därigenom nedkalla Guds särskilda välsignelse över företaget. Men det slutade illa, ty engelsmännen uppbringade fartyget och kastade besättningen över bord. Jag är säker på att om detta förslag nu går igenom, skall den ekonomiska vidskepelsen och galenskapen dock icke i all evighet rasa bland vårt folk. Det blir nog en gång en majoritet i denna kammare, som kastar en sådan lagstiftning över bord, eller rättare sagt det blir en valmansmajoritet, som kastar dem, som här bedrivit sådan här troldom, över bord.

En tid i vår historia var det vanligt i landet, att man på inga villkor med livsstraff eller kroppsstraff ville bestraffa en förbrytelse, utan man ålade i stället böter, ty som det hette: Gud vill ingen syndares död, utan att han lever och betalar. Gäller det bara att få stora inkomster, då finnas stora möjligheter på många sådana områden. Men det nu föreliggande försöket att få till stånd statslotteri kan det icke vara andra kammaren värdigt att biträda, och vårt folk kommer icke i längden att tolerera ett sådant system, om det nu införes. Nu invänder man, jag har hört det privatim: det är skillnad, om staten på brännvinshantering eller genom ocker på allehanda sådana där saker fyller statskassan, och detta, och det därför, att genom det att staten ockrar på drifter och begärelser av alla slag, skulle den uppmuntra dessa drifter och begär och lustar, och därigenom skulle produktionskraften hos folket sjunka. Det sker icke genom ett statslotteri, säger man. Jag har däremot den bestämda övertygelsen, att folkets produktionskraft sjunker genom statslotteriet, ty om det från statens sida erkännes vara önskt-

vårt, att man blir förmögen utan arbete, om det ens anses tolererbart, att man genom spel på lotterier kan riva åt sig hundratusentals kronor och så upphöra att göra något mer, då vill jag fråga, vilken uppfattning skall vårt folk få om arbetets värde och heder och dess betydelse för de enskilda och för samhället. Förslaget är varken mer eller mindre än samhällsupplösande, anarkistiskt, och jag skulle beklaga den stund, då kammaren ginge med på det. Jag har hört i dag, att till och med socialister biträda det, men som jag sagt förut, förståndet beror icke av partimedlemskap, utan det finnes grumsiga huvuden även bland socialisterna.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Nu påpekar man, att 8—9 miljoner kronor gå ut ur landet om året genom att man spelar på lotterier. Det är först och främst icke behövt, ty man kan vidtaga åtgärder mot det. Man kan t. ex. arrangera förbud för att meddela dragningslistor över lotterivinster, man kan med straffarbete liksom för koppleri eller annat brott straffa den som säljer lotter till av staten icke tillåtet lotteriföretag. Regeringen och riksdagen tillsammans ha i sin hand att stoppa trafiken, man kan beslagtaga den vinst, som uppkommer för den enskilda genom spel på lotteri, och därtill ålägga böter med mera. Här finnes säkerligen medel. Det är icke, såsom herr Welin sade, att man icke utan att själv arrangera lotterier kan förbjuda eller vidtaga kraftiga åtgärder mot köp av lottsedlar i utländska lotterier. Det kan man visst det. Få vi nu detta lotteri till stånd, blir det icke 8 miljoner utan säkert 80 miljoner kronor, som gå till lotterispel här i landet. Här finnas länder ganska nära, där man ser, hur brödkonsumtionen sjunker avsevärt dagarna före en dragning. Det skulle säkerligen också här bli en sådan sakernas ställning, att pantlånarna få avsevärt att göra dagarna före en dragning. När det gäller för den fattige, bär han, i förhoppning om vinst, på några dagar iväg sängkläder och allt vad han har för att pantsätta och inskränker maten och annat för att få ihop till lottsedeln. Man står i kö vid försäljningsställena och sedan får man se, att man fick ingenting. Man blir då desillusionerad, och så går man till krogen för att trösta sig. Det blir då icke bara pantlånaren, som får arbete och vinst, utan även krögaren. Dock anser jag icke dem, som förlora, mest illa ställda, utan jag anser dem, som vinna, ännu mer beklagansvärda. Här finnas riktiga exempel på duktiga människor, som vunnit på lotteri, som när de få pengar, tycka, att dessa 3, 4 tusen kronor ta aldrig slut och att de aldrig mera behöva arbeta, de börja suppa och festa och få vanor, och vanorna gå sedan icke ifrån dem. De hamna på fattighuset eller skiljas de kanske vid livet genom självmord. Det blir sålunda icke bara pantlånarna och krögarna utan även dödgrävorna, som få arbete; det här är i sanning ett förslag värdigt andra kammaren!

Man skulle dock icke kunna tänka sig, att när folket äntligen släppes fram till att i högre grad än förut få bestämma över

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

sitt öde, de män, som det då skickar fram, skulle vara med om åtgärder, så huvudlösa, så omoraliska och så samhällsupplösande som detta.

(Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen med det tillägg, som gjorts av herr Lindhagen under debatten.

Herr Hallén: Herr talman! Jag skall fatta mig så kort som möjligt för att icke öka den känsla av trötthet, som helt naturligt måste ha gripit kammaren efter en så lång diskussion.

Att herr Fabian Månsson begagnade tillfället till en fransysk visit hos sjörövarna var ju nästan att vänta, då han alltid har en viss benägenhet för vissa kulturhistoriska strövtåg, och det var ju ganska mycket i stil med det anförande, som han höll en sommarkväll, då vi behandlade sedlighetsfrågan, vid vilket tillfälle han grundligt framhöll vissa drag hos medeltidens djävulsbegrepp! Herr Månssons anförande var en smula symboliskt för den väldiga apparat, som här sättes i rörelse, och i mer än ett avseende betecknade det den stora slägga, varmed vissa moraliska ivrare röra sig, när vi behandla frågor av denna art.

För min del måste jag instämma med motionären och det ur huvudsakligen nationalekonomisk synpunkt. De moraliska hänsyn, som man naturligtvis måste visa uppmärksamhet och aktning, hava, såvitt jag kan fatta, ganska betydligt överdrivits. För att icke upprepa vad förut sagts ber jag att få peka endast på en sak. När man talar här om spel, undrar jag, om icke något av ordets makt över tanken inverkar. Man tänker på det moraliskt deprimerande spelet vid rouletten och hasardspelet. Det är dock skillnad på spel och spel. Lotterier och dylika hasardspel äro icke samma sak.

Sedan borde man också tänka något på det kynne, det allmänna karaktärsdrag, som utmärker svensken i fråga om lotterispel. Att det finnes en djupt inrotad spellusta, det vet envar; men det är dock fråga om: över vilken gräns stiger denna spellusta? Är det så, som herr Fabian Månsson målade ut, att icke blott pantlånare utan till och med dödgravare få full sysselsättning, då lotterierna få härja som allra värst? Det tror jag är nog betydligt överdrivet. Det är väl i stället så, att även om människor i vårt land gärna önska spela på lotteri, så är det dock vanligen intill en viss gräns; utöver denna gå de icke.

Jag har sett i min egen församling, att när dessa tillfälliga lotterier anordnas, det blir en viss rusning, att folk gärna vill ha en hellott, eller en femtedels- eller en tiondedels lott; men längre än till en viss gräns går man inte. Detta tanklösa slöseri, som äventyrar den sista skärven, hus och hem, det tillåter sig icke folket. Jag har under fyra—fem års vistelse i Skåne varit i tillfälle att inom olika samhällslager se, att man icke förfaller till detta hejdlösa spelraseri, som har både moraliskt och ekonomiskt sorgliga följder. Just denna frånvaro av vad jag ville kalla lidelsefull spelpassion, så att man alltid undviker att pas-

sera över en viss gräns, gör, att man kan se betydligt lugnare på denna fråga än exempelvis den siste talaren gjorde.

Sedan skulle jag vilja sluta med att säga gentemot de herrar kamrater, som tillhöra samma parti som jag, och som anse, att det är alldeles omoraliskt av en socialist att rösta för motionen om ett svenskt statslotteri eller i dess syfte: vi skola dock komma ihåg, att även om vi äro övertygade om att i ett kommande samhälle det varken skall finnas eller behöva finnas någon sådan institution, vi väl kunna offra en liten tanke på denna stora grupp människor i vårt land, i vilkas vardagsgråa och enformiga liv och dystra framtidsperspektiv det verkligen kan vara en liten lockelse och äggelse, som detta spel ger dem, så länge nämligen de iakttaga sans och måtta och, som sagt, icke gå till oresonliga överdrifter. Om det alltså icke kan visas upp, att de på något sätt moraliskt depraveras av sitt lotterispel, så anser jag det helt enkelt som en gård av barmhärtighet att icke förmena dem detta.

Detta är orsaken, varför jag instämmer i den av herr Olofsson väckta motionens syfte och yrkar bifall till densamma.

Herr Norman: Herr talman! Då jag varit med om att underteckna motionen i fråga, skall jag också be att med några ord få angiva orsakerna härtill.

Det har under mer än 25 år framkommit förslag i riksdagen om att åstadkomma ett statslotteri; men städse hava dessa förslag fallit, och de skäl, som därvid framför allt framförts, hava varit de moraliska. Men under dessa 25 år har vårt folk gladeligen spelat på de lotterier, som trots gällande lagstiftning hava beviljats inom landet, och spelat på utländska lotterier dessutom. Jag kan icke förstå, att detta lotterispel har varit i någon mån mer moraliskt, därför att det icke ägt rum på ett svenskt statslotteri; men väl har det varit till skada för vårt lands ekonomi, att så högst väsentliga belopp år efter år hava runnit ut ur det svenska folkets fickor.

Det har framförts här i debatten, att det väl icke skulle vara så värst brådskande med att nu vidtaga någon åtgärd; frågan ligger ju hos Kungl. Maj:t, och man borde invänta, vad som därifrån kan komma. Men det är ju klart, att ju längre man väntar, desto mer pengar rinner det ut ur landet, utan någon som helst nytta för vårt eget folk. Det torde väl då vara skäl i att ju förr dess hellre vidtaga ändringar i dessa hänseenden; och det hade varit önskvärt, att riksdagen för åtskilliga år sedan hade fattat ett sådant beslut, som nu är föreslaget i motionen eller av utskottet.

Det invändes av en talare på Blekingebänken att det icke har presterats något som helst bevis för att den guldström, som nu går ut ur landet, kommer att upphöra att gå ut ur landet, därest vi få ett statslotteri. Jag vill därtill svara, att talaren i fråga icke heller har presterat något som helst bevis för motsatsen.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Han tror, att sydsvenskarna säkerligen skulle komma att spela på danska klasslotteriet och andra utländska lotterier lika intensivt som nu, även om vi finge statslotteri. Ja, är det så, att den ärade talaren har den uppfattningen om sydsvenskarna, då är den uppfattningen icke överensstämmande med den jag har. Jag tror, att finge vi ett statslotteri där vinstmöjligheterna icke vore sämre än i t. ex. danska klasslotteriet, så skulle sydsvenskarna vara så pass patriotiska, att de föredroge att spela på ett svenskt statslotteri, som erbjöde samma — eller bättre — möjligheter som ett utländskt.

De moraliska synpunkterna hava gång på gång framförts. Det skulle icke vara riksdagen värdigt, har man sagt, att gå med på någonting så pass omoraliskt som ett statslotteri. Det förefaller mig, som om dessa moralens förkämpar vore något inkonsekventa. Därest man anser lotterispel så omoraliskt, varför har man då icke tidigare föreslagit några alldeles särskilda åtgärder för att hindra det lotterispel, som nu faktiskt äger rum i vårt land, där vi se det ena stora lotteriet efter det andra läggas upp, så att på lotterier för mer eller mindre betydelsefulla ändamål har det sannerligen icke varit någon brist här i landet.

När det nu spelas så mycket på utländska lotterier och på lotterier inom landet, men beloppen gå dels till ändamål, som icke tjäna vårt land och folk till någon som helst nytta, dels till mer eller mindre värdefulla sådana, över vilka någon större kontroll icke finnes, skulle det icke då vara synnerligen önskvärt och av behovet påkallat att kunna ordna detta på ett sådant sätt, att behållningen av lotterispelet stannar inom landet och komme några särskilt ömmande humanitära ändamål till godo?

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till herr Olofssons i Digernäs motion.

Med herr Norman förenade sig herr *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Hamilton*: Herr talman! Då av denna debatt framgår att en omsvängning i åsikterna gjort sig gällande i föreliggande fråga, må det tillåtas mig att hävda andra kammarens gamla ståndpunkt, för vilken jag under min långa riksdagsmannatid städse har arbetat. Jag har begärt ordet för att få denna min åsikt tagen till dagens protokoll.

Det är visserligen mycket behjärtansvärt att, såsom åtskilliga talare här yttrat, söka motarbeta den guldström, som genom lotterispelet nu går till utlandet, motarbeta den skatt, som det svenska folket, i synnerhet de mindre burgna delarna av folket, får betala till främmande länder; och dessa missförhållanden böra naturligtvis motarbetas med alla lämpliga medel. Men det torde kunna ifrågasättas, huruvida införandet av ett svenskt statslotteri får hänföras till dylika lämpliga medel. Värre än guldutströmningen är befördrandet av spellustan; och jag antar, att ingen kan motsäga mig, då jag påstår, att införandet

av ett svenskt statslotteri skulle, såsom utskottet här i sitt betänkande också framhåller, bidra till att ytterligare utbreda denna spellusta.

Om man skulle vilja grunda några beräkningar på den erfarenhet, som vunnits i länder, där statslotteri blivit infört, så skulle man finna, att den penningomsättning i lotterispel, som nu äger rum i Sverige, och som i medeltal uppgår till 15 miljoner kronor om året, skulle höjas till bortåt 60 miljoner kronor om året, därest ett statslotteri bleve infört. Av dessa medel finge ju staten en del, en del ginge helt naturligt till omkostnader, och den övriga delen bleve en penningöverflyttning från ett flertal till ett mindretal. Det ingår ju annars icke i vårt sociala program att på ett flertals bekostnad göra ett mindretal mera burgna; och jag får verkligen hemställa, om detta kan vara en riktning, som vi böra befrämja. Den som har någon månhet om folkets bredare lager, skulle väl snarare önska, att det ginge i en annan riktning, så att förmögenheten bleve jämnare fördelad bland folket, i stället för att låta ett flertal betala till ett mindretal.

Jag skall icke gå in på den moraliska sidan av detta spörsmål. Dessa skäl hava blivit så ofta och så kraftigt framhållna, att jag icke vill här upprepa dem. Jag ber blott att få erinra om den gamla satsen, att »lätt fånget är lätt gånget»; och i allmänhet, vad som har samlats genom lotterivinster, har sällan varit till någon framtida välsignelse. Det förefaller också mig egenomligt, att då vi nu söka att befria den svenska staten från beroende av rusdrycksmedlen, ett beroende, som vi finna vara osmakligt, vi då i stället skulle göra den svenska staten beroende av medel, som inflöte på grund av spellustan.

Som jag nämnde, kan jag icke frångå den ställning i denna fråga, som jag förut intagit, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen. Jag kan tillägga, att jag icke har någonting att erinra emot att till densamma fogas den motivering, som herr Lindhagen har föreslagit.

Herr Lingström: Herr talman! För att kunna bilda mig en fast ståndpunkt i denna sak har jag först måst göra mig själv den frågan: Varför har svenska staten förbjudit inrättandet av lotterier? Svaret har jag däri, att det måste ligga en viss lockelse uti att göra något, som icke är rätt. Erfarenheten har visat, att i regeln de för lotterier använda penningarna äro bortkastade. Om jag frånser den andra sidan av saken, den moraliska, uppmanandet av spelbegäret, åtrån att utan arbete för tjäna penningar, så finner jag redan den omständigheten, att från så många tusen små hem i vårt land pengar slösas bort på spel utan den ringaste valuta, vara anledning nog att karaktärisera allt spel som något ont.

Genom inrättandet av inhemskt lotteri beredas ytterligare tillfällen att komma åt lottsedlar, alltså komme spel därigenom

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

att tilltaga. I de fattiga hemmen skulle fattigdomen bli ännu större, och detta ger utskottet även på hand, då det säger, att ett statslotteri har en viss tendens att utbreda spellusten inom landet. Skola de inhemska lotterierna konkurrera med de utländska, måste man använda braskande annonser, agenter och dylikt. Detta har till följd, att många, som nu icke ha denna ovana, få den; de spelande komma säkerligen att räcka till för både inländska och utländska lotterier.

Jag ber att få säga till herr Norman, som trodde, att de utländska lotterierna skulle upphöra med sin verksamhet i Sverige; vi ha utländska livförsäkringsbolag, och de ha gott rum i Sverige vid sidan av de inländska livförsäkringsbolagen.

»Man skall ej göra ont», heter det, »för att det skall komma något gott därav». Den principen har förr tillämpats. För att hindra folk att fara till staden eller grannsocknen och där köpa sitt spritbehov och rikta den främmande kommunen, bör man öppna krog i egen kommun, men detta tillvägagångssätt har aldrig minskat slöseriet att giva ut sina penningar för sprit, utan det har alltid ökat spritkonsumtionen.

Det klagas, att spellusten är så stor, att den ej gärna kan bli större. Särskilt har jag hört detta beträffande Skåne, ja, även beträffande Norrland. Jag har ej den erfarenheten från min egen hembygd; där torde det vara endast ett betydligt fåtal, som använda sig av spel på penninglotterier, men inrätta inhemska penninglotterier och annonsera i alla tidningar därom, och lotterispelen bli helt säkert lika vanliga där som i Skåne. Om i ett fall på 10,000 det skulle bli någon verklig vinst, så komme den i de flesta fall att gå lika fort, som den kommit.

Jag ber att i detta sammanhang få tala om, att jag en gång som mycket ung spelat på ett penninglotteri, men allt, som jag offrat på det sättet, är 2 kronor och 35 öre. Vi voro fyra stycken, som spelade tillsammans. Naturligtvis gjorde var och en av oss sig förespeglingar, att vi skulle vinna minst vardera hundratusen kronor. Vi sutto och reflekterade över, hur vi skulle använda dessa pengar, hur vi skulle ställa våra levnadsförhållanden, och till sist blev det min tur att deklarerat min ståndpunkt. Sedan de andra sagt, att de naturligtvis icke skulle vidbliva sin borgerliga sysselsättning, utan slå sig på något annat, sade jag — jag vet icke, var jag fick det ifrån — att jag tänkte stanna kvar som skollärare i min hemsocken, »ty när edra pengar äro slut och ni lånat mina, har jag min sysselsättning och min näring kvar att slå mig fram på». Men det kunde naturligtvis icke gillas av dem. Detta visar, att så går det vanligtvis just med de pengar, som så lätt erhållas. »Lätt fånget, lätt gånget», heter det. Jag anser mig därför icke numera ha råd att spela på lotteri.

Utskottet uttalar sig för hindrandet av spel på utländska lotterier genom tillgripandet av åtgärder i lagstiftningsväg, som 1910 års lotterisakkunnige föreslagit, dock med undantag av kränkning

av brevhemligheten. Men däri äro inbegripna åtgärder till möjlig-
 någon slags internationell överenskommelse. Inom parentes
 vill jag säga, att reservanterna icke heller förordat någon krän-
 ning av brevhemligheten, som förspordes skulle vara den största
 faran, om man ginge med på reservationen. Därefter lilllägger
 utskottet: »Sådana åtgärder böra i första rummet försökas, och
 först sedan de visat sig verkningslösa eller otillräckliga, har
 man enligt utskottets mening att såsom en nödfallsutväg tänka
 sig anordnandet av ett statslotteri.» Nu har enigheten inom
 utskottet brustit. Reservanterna fortsätta därför: »Från denna
 utgångspunkt behöver man emellertid enligt vår tanke icke
 komma till den slutsatsen, att riksdagen redan nu bör i skri-
 velse till Kungl. Maj:t uttala sig för inrättande av ett statslot-
 teri, utan hellre att statsmakterna snarast möjligt böra vidtaga
 de restriktiva åtgärderna och så avbida erfarenheterna om dessas
 verkningar. Om det sedan efter några år skulle visa sig, att de
 vidtagna åtgärderna varit 'verkningslösa eller otillräckliga', är
 ju riksdagen oförhindrad att då taga i övervägande, vad som
 bör tillgripas såsom 'det yttersta medlet'.»

Jag förstår därför icke, hur utskottet kan förorda att redan
 nu tillgripa den där åtgärden med statslotteri, innan de andra
 åtgärderna blivit prövade. Men om detta avsåge ett hot mot
 de utländska lotterierna, så kunde jag förstå det. Om jag visste,
 att det stannade vid hotet, och att det icke bleve något inhemskt
 lotteri inrättat, så kunde jag vara med därom, men om det verk-
 ligen bleve så, vilka finge då sitta emellan? Jo, de många tu-
 senden av våra svenska hem, där motståndskraften saknas. Detta
 är icke rätta sättet att fostra vårt folk till arbete, idoghet och
 sparsamhet utan säkerligen tvärtom: vill man inrättandet av
 inhemskt penninglotteri, så förefaller det mig, som man borde
 gå principiellt på motionen och icke på utskottet, vilket senare
 enligt min åsikt, som jag förut försökt utreda, icke vore till gagn
 för vårt folk, utan säkerligen till mycket stor skada.

Då, som utskottet i slutet av utlåtandet säger, ärendet fort-
 farande vilar hos Kungl. Maj:t, finnes ju redan därav anled-
 ning nog att av formella skäl avslå motionen.

Herr talman, på grund av vad jag sålunda anför, ber jag
 få yrka bifall till reservationen, och jag vill tillägga, att jag
 icke har kunnat finna, att det yrkande, som gjorts som tillägg
 till reservationens motivering, skulle vara något, som jag icke
 för min del skulle kunna gå med på.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman, mina herrar!
 Jag får säga, att jag finner det nästan motbjudande att besvara
 kammaren, men som motionär torde jag få säga några ord.

Här har herr Fabian Månsson riktigt tagit till storsläggan.
 Han talade först om att denna fråga skulle vara en högerfråga,
 en fråga som skulle intressera högern. Det tror jag dock är
 ganska svårt för herr Månsson att bevisa. Här ha nu talare

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

än från det ena partiet än från det andra yttrat sig, ömsom mot och ömsom för. Det gäller här faktiskt ingen partiifråga, utan en fråga, som så fullständigt skurit igenom partierna, att man icke kan påstå, att den är vare sig en höger- eller en vänsterfråga.

Sedan kom herr Fabian Månsson in på ett av sina vanliga kapitel och talade om det moraliska fördärvet. Det är ju så vanligt att få höra detta tal, när lotterifrågan kommer upp, att det egentligen icke är någonting nytt. Jag skall be att i detta avseende få svara herr Månsson med bara några korta ord.

Jag känner en person hemma i min trakt, vilken hade fått ett litet arv på högst 300 eller 400 kronor. Sedan han hade lyft detta arv, reste han in till Östersund på marknaden, och där gjorde han slut på arvet. Det mesta gick nog till krogen. Ja, skall då herr Månsson ha bort också alla arv? — Ja, jag förstår nog, att herr Månsson som socialdemokrat vill dela upp allt, mer jag undrar, om det går an att verkligen fortsätta på den stråten, utan man får väl taga saken, sådan som den egentligen är.

Det nya i denna fråga är väl egentligen det, att det ena tiotalet miljoner rullar ut efter det andra. Jag är nästan övertygad om att sedan 1910, då frågan var utredd av de sakkunniga, och då de sakkunniga sade, att vad som bortföres på utländska lotterier uppgår till mellan nio och tio miljoner kronor årligen i ren förlust för Sverige, denna siffra icke minskats. På grund av de brev och de meddelanden jag erhållit, sedan jag väckte min motion, är jag livligt övertygad om att spellusten icke är mindre nu. Spelraseriet är icke mindre nu än 1910, utan större, så att om man säger, att tio miljoner årligen utgick för lotterispel, så är det en mycket större summa nu. Ja, på de fem år, som förflutit, sedan utredningen framlades, hava tretton à fjorton miljoner om året gått ut i ren förlust för Sverige, alltså ha på dessa fem år inemot 75 miljoner kronor runnit ifrån Sverige till ingen nytta för den stora allmänheten.

Nu har varken utskottet, herr Fabian Månsson eller någon annan egentligen velat taga bort de inländska lotterier, som vi ha. De skola få florera. Vi skola fortfarande få se långa köbildningar utanför Konstakademien, där kön börjar bildas på dagen och står hela natten igenom och långt in på andra dagen. Sådant skall fortfarande få försiggå. Vi skola nog få bevittna, att man med lotterimedel bygger den ena teatern efter den andra, och jag undrar just, om vi icke skola få se, att vi få ett lotteri för åstadkommande av ett tivoli här i Stockholm. Tivolifrågan har varit uppe i Stockholm och lär väl komma upp igen, och jag undrar, om det icke snart är tillfälle för dem, som ivra för den saken, att gå till Kungl. Maj:t och begära att få anordna ett penninglotteri, ty det kostar naturligtvis mycket pengar att få ett tivoli, och helst ett sådant som Köpenhamns tivoli. Vi ha tivoli på Djurgården förut, men det är ju mycket uselt, det skall

vara stort och stiltigt, och då kräves det naturligtvis pengar och ett lotteri. Jag vill icke vara med på sådana lotterier, utan jag vill, att vinsten skall gå till det allmänna. Jag har föreslagit i min motion, att den skulle gå till ålderdomsförsäkrings- och och pensionssaken, som jag tror är ett för hela landet nyttigt ändamål.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Påståendet, att spel på utländska lotterier skulle fortsätta i en så ohejdad grad, sedan vi fått inländskt lotteri, har jag svårt att tro. Man är nog svensk litet var och vill i detta avseende hålla sig inom landet, och jag tror, att man skulle få större förtroende för det inhemska lotteriet och helst sluta upp med de utländska, ifall det här ordnades så, att vi fingo ett lotteri.

Ja, jag skall icke uppehålla kammarens tid längre. Det är ju så mycket sagt i denna fråga, men det har ändå knappast kommit några nya synpunkter fram. De moraliska synpunkterna äro ideligen återopade. Jag tror icke, att faran härvidlag är så stor. Jag har själv någon gång köpt en lottsedel. Har jag sett, att jag haft några slantar att undvara, har det kunnat hända, att jag köpt mig en sedel. Därvid har jag tänkt, att i bästa fall får jag en vinst och att, ifall jag icke får någon, ingen vidare skada hänt, men icke tror jag, att moralen är så förfärligt angripen för den saken.

Jag ber till sist få yrka bifall till min motion. Detta är ju redan gjort, men jag vill göra det även för min räkning. Jag är icke nöjd med utskottets kläm. Utskottet har mycket i sin motivering, som starkt talar för min motions syfte, men jag är som sagt icke belåten med klämman, utan jag vill, att utskottet skulle ha sagt, att om ett svenskt penninglotteri inrättades, vinsten därav skulle användas för det allmänna och icke för teatrar och varjehanda andra saker.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast några ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, men jag har icke kunnat underlåta att giva uttryck åt den känslan, att det vilar över hela detta utskottsutlåtande en oklarhet, som icke ens denna debatt kunnat skingra. En föregående talare — om jag icke missminner mig, var det herr Tamm — hade läst ur detta utskottsutlåtande, vad som har kommit till uttryck i klämman, där det ju som bekant heter, att man skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes utarbete och för riksdagen framlägga förslag till åtgärder i syfte att stävja spelet på de utländska lotterierna, eventuellt även genom inrättande av ett svenskt statslotteri. Förmodligen ha väl de flesta av kammarens ledamöter fått den uppfattningen, att Kungl. Maj:t skall taga i övervägande, dels om det behöves ändringar i lotteriförordningen, tryckfrihetsförordningen och poststadgan och dels om det är fördelaktigt att inrätta ett svenskt statslotteri,

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

och så förelägga riksdagen förslag antingen till allt detta eller någon del därav. Men läser man motiveringen, kommer man till en helt annan uppfattning. Utskottet säger nämligen: »Det synes utskottet sannolikt, att skärpta bestämmelser i lotteriförordningen, tryckfrihetsförordningen och eventuellt poststadgan, åsyftande att — utan kränkning av brevhemligheten — hindra spridande av utländska lottsedlar inom landet, skulle vara av god verkan och i sin mån hämma det nämnda guldfloдет till utlandet.» Sedan fortsätter utskottet: »Sådana åtgärder böra i första rummet försökas, och först sedan de visat sig verkningslösa eller otillräckliga, har man enligt utskottets mening att såsom en nödfallsutväg tänka sig anordnandet av ett statslotteri.»

Jag kan icke finna annat, än att klämman och motiveringen här icke stå i minsta harmoni med varandra. Är det utskottets mening, såsom tyckes framgå av motiveringen, att Kungl. Maj:t skall först försöka att vidtaga ändringar i lotteriförordningen, tryckfrihetsförordningen och eventuellt poststadgan, därefter avvakta resultatet av dessa ändringar och först sedan komma fram med förslag om statslotteri, ja, då kan jag icke finna annat, än att det vore synnerligen oklokt av riksdagen att nu taga ställning till lotterifrågan. Ty ett sådant tillvägagångssätt strider fullständigt mot all praxis, som förut varit tillämpad. Icke skriver man till Kungl. Maj:t och säger: Vidtag de och de åtgärderna för att avhjälpa de och de olägenheterna, men om det icke hjälper, så gör sedan det och det. På det sättet skulle riksdagen binda sig och betaga sig den fria prövningsrätten i en fråga. Låt nu Kungl. Maj:t först försöka vidtaga dessa åtgärder, skärpta bestämmelser i lotteriförordningen, tryckfrihetsförordningen och eventuellt poststadgan, sedan kan det bli tid för riksdagen att taga ställning till statslotterispörsmålet.

Jag kan, som sagt — utskottsmajoriteten får verkligen ursäktas mig — icke finna annat, än att detta utlåtande är synnerligen dimmigt.

Det är en annan sak, som jag också skall be att få peka på, därför att den föranlett ett mycket kuriöst misstag. I slutet av utlåtandet säger utskottet, att utskottet får »i anledning av herr Olofssons i Digernäs motion nr 149 och herrar Lindhagens och Månssons motion nr 179 hemställa» och sedan kommer klämman, eventuellt om inrättande av ett statslotteri. Nu vet var och en, som läst herrar Lindhagens och Månssons motion, att de icke ens räkna så mycket som ett finger åt lotterispelet. Av detta utskottets uttryck föranledes man nästan tro, att utskottsmajoriteten icke ens läst herrar Lindhagens och Månssons motion.

En tidning för gårdagen gör sig därför också skyldig till ett kuriöst misstag, föranlett just därav, att utskottet skrivit så oklart, jag skulle nästan vilja säga slarvigt. Tidningen ifråga behandlar lotterimotionerna, refererande till det föreliggande utskottsutlåtandet. Tidningen skriver så här: »Betecknande är det, att av motionärerna två äro socialdemokrater.» — Härvidlag

åsyftas naturligtvis herrar Lindhagen och Månsson. — Och sedan fortsätter artikeln: »Vad man än för övrigt må säga om de socialdemokratiska representanterna i kammaren, kan det ej bestridas, att de flesta av dem äro praktiskt folk med blick för livets realiteter och ej alltför mycket låta ideologiska deklamationer inverka på sitt omdöme.» Huruvida herrar Lindhagen och Månsson äro så synnerligen förtjusta över komplimangen, få de själva avgöra, men jag tycker, att ett utskott bör skriva så pass tydligt, att det icke giver anledning till sådana kapitala misstag.

Herr talman, ehuru skåning, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen med det tillägg, som gjorts av herr Lindhagen.

Herr Lundström i Vreten. Herr talman, mina herrar! Jag skulle icke hava begärt ordet i denna fråga, om det icke av någon talare sagts, att det skulle vara denna kammare överdigt att nu intaga en annan ståndpunkt till frågan, än kammaren tidigare gjort. Jag vill härtill säga, att även de representanter, som kommit till kammaren, sedan lotterifrågan sist behandlades, ha kommit hit i det uppsåtet och med den ansvarskänslan, att söka medverka till sådana beslut, som gagna landets liv.

Jag för min del har icke kunnat bliva övertygad av reservationen, utan lutar åt utskottets hemställan. Jag anser, att om kammaren beslutar i överensstämmelse med reservationen, det blir ett visst intrång på den enskilde medborgarens rörelsefrihet och frihet att själv avgöra, var han vill lägga någon liten del av sina pengar. Det kan icke nekas, att stora lager av Sveriges folk finna ett visst nöje i att köpa en eller annan lottsedel på ett lotteri, och stävjar man detta, tvingar man en del av befolkningen att underlåta att köpa lottsedlar, medan däremot en annan del av befolkningen, den som bor i södra Sverige, obehindrat kan resa över Sundet och skaffa sig lottsedlar. På det sättet, menar jag, skulle denna lag verka såsom en klasslag.

Jag kan icke heller blunda för att det är olyckligt, att så många miljoner ärligen av Sveriges tillgångar rinna bort till utlandet, vilka hellre borde få stanna inom landet.

Vidare har särskilt herr Månsson talat om den moraliska sidan av denna fråga. När han påstår, att ett statslotteri skulle medföra större dödlighet, ökat superi och ökad belåning hos pantlånare, så vill jag fråga honom, om de penninglotterier, som redan finnas, bevisligen haft denna moraliska verkan, eller om det kan bevisas, att Danmarks folk super mera, sedan det nu fått klasslotteri, än det gjorde tidigare, eller om självmordens antal är större nu i Danmark, än innan landet hade statslotteri, eller om moralen står så mycket lägre där, därför att där finnes statslotteri. Jag tvivlar på att så är fallet och att något dylikt kan bevisas.

Jag skall icke vidare taga tiden i anspråk, sedan jag sagt

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

dessas ord, utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Blott några få ord.

Det är litet vanskligt att uppträda i denna fråga, sedan herr Fabian Månsson konstaterat, att det att tala i denna fråga är ungefär detsamma som att öva trolldom. Jag tror dock, att många av kammarens ledamöter skola vara eniga med mig, då jag säger, att om herr Fabian Månssons anförande, med den läggning han gav detsamma, skall ha något inflytande på avgörandet här i kammaren, måste det bero på trolldom från talarans sida, ty på övertygelsens väg kan jag icke tänka mig, att han vann någon över på sin sida.

Jag har också med en viss förvåning konstaterat, att en stor del av de herrar, som uppträtt här i kammaren mot ett statslotteri, äro till stor del just samma herrar, som äro mest ivriga att sitta i klubbrummen och spela bräde. Men det kan ju hända, att dessa herrar genom det brädspel och det hasardspel de i viss mån öva, kommit till den uppfattningen, att spel i allmänhet är skadligt, och i så fall kan man ju förstå dem.

Här har talats mycket om att, ifall ett statslotteri bleve anordnat i landet, detta skulle öka fattigdomen. Det bleve, säger man, huvudsakligast de fattiga, som komme att spela på lotteriet, och fattigdomen skulle därigenom komma att ökas. Jag har närmast den åsikten, att ett lotteri med det avsedda ändamålet skulle bidraga till att avskaffa fattigdomen. Det kan visserligen vara möjligt, att även en fattig man emellanåt spelar på lotteri, men jag tror dock, att det är medelklassen, den bättre situerade klassen, som mest sysslar med lotterispel. Jag tror därför, att om ett statslotteri anordnas, dess verkan är beroende huvudsakligen därpå, vartill behållningen användes. Men om ett statslotteri anordnas och dess behållning användes uteslutande till åtgärder för fattigdomens avhjälpande i landet, kan jag icke tänka mig, att lotteriet skulle verka i den riktningen, att det skulle öka fattigdomen. I detta fall tycker jag därför, att vi skulle kunna få stöd av herrar socialdemokrater, ty det är ju deras uppgift att söka avhjälpa fattigdomen.

Här har sagts, att om ett statslotteri anordnades, det kanske skulle spelas för cirka 80 miljoner därpå. Ja, även om det så ginge, skulle ju dock statens vinst bli så mycket mera avsevärd, och med denna vinst skulle mycket kunna göras för att avhjälpa fattigdomen. Jag kan därför för min del icke se, att det ur denna synpunkt skulle kunna ligga någon fara i att anordna ett statslotteri, blott vinsten användes till fattigdomens avhjälpande.

Jag kan mycket väl förstå, att de religiöst sinnade i kammaren äro motståndare till lotterispel, ty sådant strider ju mot bibelns ord, men jag kan icke för min del inse, att det kan ligga någon moralisk fara i att anordna ett statslotteri. Det kan ju ock-

så vara möjligt, att om ett statslotteri anordnas, de herrar, som nu sitta på klubbrummen och spela bräde och spela hasard, skulle känna sig mera tillfredsställda med att spela på ett lotteri, i stället för att ägna sig åt detta hasardspel, och då skulle ju inrättandet av ett statslotteri även i det hänseendet ha en god verkan.

Jag skall nu icke uppehålla kammarens tid med ytterligare utläggningar, utan jag skall, ehuru ordalydelsen både i motionen och i utskottets utlåtande icke i alla avseenden tillfredsställer mig, dock för att någonting positivt må uppnås denna gång, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Av utskottets utlåtande finner jag, att frågan om statslotterier varit föremål för överläggning i riksdagen ganska många gånger, men att framställningarna om inrättande av statslotterier alltid avslagits. Jag har för min del aldrig förr yttrat mig i denna fråga, men då voteringarna ägt rum, har jag tillhört dem, som röstat mot införande av statslotterier.

Såsom jag läst utskottets motivering för dess förslag, kan jag icke komma till annan slutsats, än att utskottet borde stannat med sin kläm, där reservanterna stannat. Jag skall be att få läsa upp några rader i utskottets motivering, vilka ge stöd för min åsikt i detta fall. Utskottet har först framställt till besvarande följande fråga:

»När vårt folks benägenhet för lotterispel är så djupt rotad, vad bör då göras för att leda denna spellystnad i en sådan riktning, att den nationalekonomiskt vållar så liten skada som möjligt?»

Sedan säges det:

»Vid denna frågas besvarande har utskottet icke kunnat underlåta att fästa avseende vid de åtgärder, som 1910 års kommitterade föreslagit och som här ovan i största korthet refererats. Det synes utskottet sannolikt, att skärpta bestämmelser i lotteriförordningen, tryckfrihetsförordningen och eventuellt poststadgan, åsyftande att — utan kränkning av brevhemligheten — hindra spridande av utländska lottsedlar inom landet, skulle vara av god verkan och i sin mån hämma det nämnda guldflödet till utlandet.»

Och så kommer sedan själva kontentan:

»Sådana åtgärder böra i första rummet försökas, och först sedan de visat sig verkningslösa eller otillräckliga, har man enligt utskottets mening att såsom en nödfallsutväg tänka sig anordnandet av ett statslotteri.»

Här säges det ju så tydligt och klart, som det står till att skriva, att först när dessa försök misslyckats, skall man ge sig in på de andra vägarna, som leda till inrättande av ett statslotteri. Men det är väl icke möjligt, att man skall försöka med ett statslotteri, förrän dessa första försök verkligen ha gjorts, och det lär åtgä åtskilliga år, innan man får se

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

verkningarna av de försök, som uppräknats här. Varför då samtidigt säga, att det eventuellt skall inrättas ett statslotteri, när dessa andra åtgärder böra göras först? Stanna där reservanten stannat, så passerar motiveringen. Jag tror, att jag har rätt i denna min uppfattning.

Nu äro ju både motståndare och förespråkare ense om att denna spellystnad finnes, och att det icke är något gott i den, utan att den bör motarbetas. Pastor Hallén synes vara den ende, som har en annan uppfattning, han anser det som en stor barmhärtighet att icke förmena folk att spela på dessa lotterier. Jag tror således, att skall man följa utskottet på denna väg och motarbeta det onda genom att inrätta flera lotterier, så har man valt en ganska besynnerlig väg, och vad det skall vara för nytta med den, det går öfver mitt förstånd; med den saken tror jag, att man gör det sjufalt värre. Ty icke botar man det onda genom att öppna dörrarna på vid gavel och inrätta sådant, som man vill råda bot för, det är icke möjligt, att detta sätt är det rätta, utan man bör väl söka göra allt vad man kan för att motarbeta spellystnaden.

Ja, debatten har pågått ganska länge, och jag tror icke det är skäl att upptaga kammarens tid vidare, ty kammaren har väl hunnit tröttna på denna fråga. Jag vill därför endast tillägga dessa ord.

Jag räknar prästtjänsten till folkuppfostrarnas klass, och då nu pastor Hallén hade denna uppfattning, som vi alla hörde, kan jag icke undgå att läsa upp ett mycket kort anförande från så långt tillbaka som 1902. Det nölls av en som haft till uppgift sprida god upplysning, och som ännu är ledamot av denna kammare. Jag tror icke, att de av kammarens ledamöter, som voro med på den tiden, skola misstycka att jag läser upp det, och det kan vara intressant kanske för dem, som kommit efter 1902, att få höra det. Det var en talare på Stockholmsbänken. Han började med en liten inledning, som jag icke skall taga med, och fortsatte sedan: »Man skall enligt min uppfattning vara blind för att icke inse, att staten genom att förvandla sig till lotteriägare skulle komma att uppträda såsom en mäktigt demoraliserande faktor i vårt folks liv. Vad är det, som staten nu säger eller söker säga till de enskilde? Jo, ni må gärna sträva efter ekonomiskt oberoende, säger han, men om ni vill nå det målet, så bör ni göra det genom arbete: arbete med händerna, arbete med hjärnan eller arbete med båda. Så borde staten säga och så säger den ock, åtminstone genom det uppfostringsväsende, som den tillhandahåller.

Men vad skulle staten komma att predika, om den skulle uppträda såsom lotteriägare? Jo, raka motsatsen. Icke kommer ni någon vart med det där knäpet, skulle den säga. Nej, hit med edra sparade slantar, kasta dem i skötet på slumpens blinda gudinna, och hon skall i ett enda ögonblick giva er tusenfalt mot vad ni under ett helt liv med svett och möda kunna förvärva.

Förlorar ni, så försök om igen, vinner ni, så försök om igen; ni gör orätt mot er själv, om ni icke begagnar tillfället och bjuder lyckan handen.

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Tror man att en permanent praktisk predikan av denna art skulle bliva utan de djupast ingripande följder för hela vårt folks sinnelag och viljeriktning? Eller tror man, att dessa ideella makter äro utan betydelse även för vårt folks ekonomiska uppblomstring? Må man tro det; jag tror det icke, och jag hoppas, att den dag aldrig må komma, då svenska riksdagen giver sitt bifall till ett förslag sådant som detta.»

Det anser jag för ett tal värdigt en folkuppfostrares kall, ett tal, som är värt att läggas på minnet. Jag tror icke det är för tidigt att nu efter tretton år ytterligare påminna om detta. —

Jag ber, herr talman, att få instämna i det yrkande, som gjorts av herr Lindhagen.

I detta anförande instämde herrar vice talmannen *D. Persson, Larsson* i Kroken, *Janson* i Bråten, *Hage, Karlsson* i Fjäl, *Andersson* i Knapasjö, *von Sneidern, Olofsson* i Ävik, *Westerström, Johanson* i Huskvarna, *Isaksson, Larsson* i Säby, *Gabrielsson* och *Åkerlindh*.

Herr Räf: För att inte föranleda flera voteringar, skall jag be att få återtaga det yrkande jag gjorde och instämna med herr Persson i Stallerhult i yrkandet om bifall till herr Lindhagens reservation.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att få framhålla, att då anhängarna av ett statslotteri tala om motståndarna, såsom om de skulle vilja beteckna varje spelande på ett lotteri som i och för sig omoraliskt, så förefaller mig den uppfattningen alldeles grundlös. Om en person, som har råd, har lust att utgiva någon summa, som står i ett lämpligt förhållande till hans inkomster, för att köpa sig en lott, förmodar jag, att det är få människor, som vilja anse detta i och för sig som omoraliskt. Det är ett sätt att använda sina pengar för vad man kan kalla lyx, ett sätt, som icke behöver vara mera omoraliskt än något annat. Men det är en helt annan sak att säga, att det skulle vara omoraliskt av staten att inrätta ett statslotteri, då man måste förutsätta, ja säkert vet, att man därmed skulle komma att driva en hel del människor till ett fördärvligt spelande, som alldeles icke skulle stå i förhållande till deras ekonomiska ställning och som steg för steg skulle draga många av dem ned i elände.

Orsakerna, varför man är så skarpt emot ett statslotteri, kunna efter min tanke vara många, men för mig stå främst två synpunkter, för det första, att det innebär en, jag vill icke säga, orättvis beskattning i egentlig mening, ty i beskattning inlägger man ju ett tvångsuttagande, men i alla händelser ett uttagande av även de smås och fattigas medel till vissa allmänna

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

ändamål, allt under det att man i beskattningsfrågor syftar att så mycket som möjligt komma därhän att skona de små och fattiga och därmed söka göra beskattningen rättvis. Och detta uttagande sker genom lockelser, om vilka man genom långvarig och ymnig erfarenhet hos många folk vet, att de icke kunna motstås. Och varför? Jo, därför att de framställa hägringen om ekonomiskt välstånd, ja, rikedom och på samma gång ockra på den okunnighet, som icke förstår, hur långt ifrån detta välstånd och denna rikedom den enskilde spelaren är, en okunnighet hos allmänheten, särskilt den mindre försigkomna och bildade allmänheten, som gör, att spelarna alldeles icke kunna sätta sig in i och värdera den sannolikhet, som verkligen förefinnes för att deras lott eller del av en lott skall kunna medföra någon vinst. Vi veta alla, att denna okunnighet överallt, där statslotterier äro införda, på grövsta sätt utnyttjas genom prospekt av det mest förledande och osanningsenliga slag.

Nu synes det oss, att staten icke borde ge sig in på detta. Staten borde icke grunda en anstalt som ovillkorligen kommer att medföra, att fattiga människor till följd av sin okunnighet vända sin strävan och sitt intresse från det egna arbetets väg till dessa hägringar om en lätt förtjänst utan arbete.

Man är väl, förmodar jag, ense därom, att det tillhör oss folkrepresentanter såsom en av våra förnämsta uppgifter att söka värda oss om folkets uppfostran och söka utfinna de bästa medlen för denna fostran. Man är väl vidare ense därom att vi i det avseendet icke endast böra tänka på den teoretiska uppfostran, på insamlandet för individen av så pass mycket kunskaper, som möjligtvis kan komma på hans del, utan att vi också böra, i den mån det är möjligt, bemöda oss om att denna uppfostran lägges på sådant sätt, att den kan bidra till karaktärens utdanning och därigenom skapa goda och nyttiga medborgare. Är det någon, som kan påstå, att staten genom att åvägabringa ett statslotteri bidrager till ett sådant syftsmål, eller måste man icke snarare öppet erkänna, att om staten inrättar ett statslotteri, så tager den med den ena handen vad den försöker giva med den andra? Staten försöker å ena sidan att ge en god uppfostran åt folket, men motverkar å andra sidan denna avsikt genom att inrätta ett statslotteri.

Man bör, tror jag, alldeles särskilt betona i fråga om uppfostran, att det svenska folket med sina mångahanda goda anlag och egenskaper otvivelaktigt, liksom andra folk, äger vissa mindre goda anlag, vissa brister i sin karaktär. Och så vitt jag vet, har alltid dit ansetts höra en viss benägenhet för slöseri, en viss benägenhet för att på ett något lättvindigt sätt hantera sin ekonomi. Det borde väl då vara en uppgift för folkrepresentanterna att taga sikte på denna svaghet i folkkaraktären och söka motverka den, men icke träffa sådana anordningar, som uppenbarligen kunna komma att lägga hyende under den.

Med den åsikt, som jag här utvecklat, är det tydligt, att

jag över huvud taget är emot att staten skulle upprätta ett lotteri. Men därtill vill jag lägga, att jag icke tror, att detta medel är vare sig det enda möjliga ej heller tillräckligt såsom motvikt mot spelandet på utländska lotterier. Vid den förra synpunkten skall jag icke uppehålla mig — det har av flera talare framhållits, att åtskilligt annat bör försökas, och det tror jag också. Om den senare synpunktens riktighet är jag liksom flera talare övertygad. Det är min fulla tro, att, ifall ett statslotteri inrättas, är det så långt ifrån att detta skulle komma att liksom uppsuga det, som nu går till utländska lotterier, och därmed punkt, att det tvärtom kunde bliva att öppna slussarna fullständigt för en flod av spellusta, som då komme att översvämma vårt land men ingalunda hålla sig därinom. Blott det är nog säkert att om man beslutade sig för att inrätta ett statslotteri, får man också söka laga så att det fullt kan uthärda konkurrensen med de utländska. Det vill med andra ord säga, att ju sämre de utländska lotterierna göras genom extra höga vinster o. s. v., dess sämre måste också vi göra vårt lotteri.

Som kammaren hör, står jag således i absolut motsättning till den ärade prästerlige talare, som ansåg, att det var en gärd av barmhärtighet mot folket att inrätta ett statslotteri. Jag saknar icke sinne för teologiens moderna utveckling, men denna barmhärtighetslära synes mig tillhöra en så modern teologi, att den ligger långt utöver min fattningsgåvas horisont.

Det var för mig särdeles glädjande att höra yttrandet av den näst siste talaren, min gamle politiske motståndare och personlige vän på Västgötabänken. Det gläder mig, att det således finns från gamla tider åtskilliga medlemmar i denna kammare ur olika partier, som äro benägna att till det yttersta hålla stånd mot vad de av bästa övertygelse betrakta såsom en åtgärd från den svenska riksdagens sida till vårt folks försämring.

Med herr Staaff förenade sig herrar *Ström, Igel, Mossberg, Schotte, Persson* i Björbyholm, *Bengtsson* i Norup, *Modig, Persson* i Tofta, *Rune* och *Berg* i Stockholm.

Herr Hallén: Jag finner mig uppkallad av ett yttrande av herr Persson i Stallerhult, vari han sökte ställa mig i ofördelaktig dager genom att påstå, att jag var den ende i kammaren, som rent av velat antyda, att det skulle vara välsignelsebringande med lotterispel. Jag vädjar till kammaren, att något sådant icke förekommit. Herr Persson skulle ha kunnat draga en annan slutsats av mitt lilla anförande, om han velat. Jag framhöll, att jag hoppas, att det kommer en tid, då sådant som lotterier icke behöver förekomma. Så yttrar man sig icke, om man anser lotterispelet välsignelsebringande.

Gent emot herr Staaff skulle jag vilja säga, att om det är ett och annat i den moderna teologien, som förefaller herr Staaff främmande, så kan jag livligt fatta det, då jag antar, att det kanhända är åtskilliga av de värden, som finnas inom vårt folk, för vilka herr

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.

(Forts.)

Staafts intresse är tämligen färskt. Jag anser för övrigt, att teologien kan hållas utanför den här frågan.

Till slut skulle jag till honom och herr Persson vilja säga, att det, som kommit mig att taga till orda, oaktat den ställning jag intager, är att jag vill så långt som möjligt visa full ärlighet, och jag vill — detta har särskilt varit anledningen till mitt uppträdande i dag — i denna fråga reagera mot det sedliga pryderi, det må vara nog så uppriktigt, som tangerar gränsen för sedlig fariseism.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag vill konstatera, att näst föregående talare och alla, som uppträtt på samma sida, tyckas ha förbi-sett, att det existerar lotterier här i landet. Den Staaftska ministären har själv beviljat tillstånd till lotteriers hållande.

Man talar så mycket om moral — ja, jag vill icke ge ord åt, vad jag menar om det talet. Jag tycker, att herr Hallén är ärlig i sitt uppträdande. Skola vi spela på lotteri, så låt oss spela för nyttiga ändamål och icke för teatrar och varjehanda lyxändamål. Eller tag bort alltihop — det skall jag också kunna vara med om. Men skall det spelas, då är det bättre och mera ärligt att upprätta ett statslotteri.

Herr St a a f f: Jag vet icke vad den siste ärade talaren menar. Det är visserligen sant, att den regering jag tillhörde beviljat åtskilliga varulotterier, men icke något penninglotteri. Det slutade med den regeringens tillkomst.

Herr Olofsson i Digernäs: För mig är det icke egentligen stor skillnad mellan varulotteri och penninglotteri. Man ser den ena föreningen efter den andra köpa in allehanda varor, lyxbilar och fina möbler, och vi skola väl i rippet få se, att det blir flygmaskiner, som man lockar folk till att köpa lotter med. För mig är alltsammans lotteri som lotteri.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o avslag därå och bifall i stället till den av herr Olofsson i Digernäs väckta motionen samt 3:o avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det av herr Lindhagen under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Olofsson i Digernäs begärde emellertid vötering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, bifaller det av herr Lindhagen under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Olofsson i Digernäs i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 90 ja mot 84 nej, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställen bifallit det av herr Lindhagen under överläggningen framställda yrkandet.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivvas första kammaren.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om ändring av § 55 riksdagsordningen.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 55, hade herr Clason hemställt, att riksdagen ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 55 riksdagsordningen:

*Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.*

§ 55.

Motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, må av riksdagsman i den kammare, han tillhör, göras inom tio dagar från riksdags öppnande, *dock att i grundlagsfrågor motion må väckas inom trettio dagar från riksdags öppnande.* Om motion föranledes av kungl. proposition, som efter öppnandet till riksdagen avlåtits, *må den framställas inom femton dagar från propositionens avlämnande i kammare.* Motion i ämne, som tillhör tillfälligt utskotts behandling — — — — — (= nuvarande lydelse) — — — — — även senare må väckas.

I frågor, som röra någondera kammaren enskilt — — — — — (= nuvarande lydelse) — — — — — är samlad.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av ifrågavarande motion måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 55 riksdagsordningen.

§ 55.

Motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, må av riksdagsman i den kammare, han tillhör, göras inom tio dagar från riksdags öppnande, *dock att motion i grundlagsfråga må väckas inom fyratio dagar från öppnandet och motion, som föranledes av kungl. proposition, vilken efter öppnandet till riksdagen avlåtits, inom femton dagar från propositionens avlämnande i kammare.* Motion i ämne, som tillhör tillfälligt utskotts behandling, må väckas

Ang. lagstiftning mot spel å utländska lotterier m. m.
(Forts.)

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

inom tjugu dagar efter riksdags öppnande, kammare obetaget att för särskilt fall medgiva, att sådan motion även senare må väckas.

I frågor, som röra någondera kammaren enskilt, så ock i frågor, som av redan inom någondera kammaren fattat beslut eller annan under riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledes, må motion framställas, så länge riksdagen är samlad.

Motion bör alltid skriftligen till protokollet avlämnas. Ej må i en skrift flera mål av olika beskaffenhet sammanföras.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Olof Olsson, Gullberg, Larsson* i Västerås, *Hallén, Kropp, Sterne och Bogren*, vilka ansett, att motionen bort av utskottet avstyrkas.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter

Herr *Larsson* i Västerås yttrade: Herr talman! Då jag befinner mig bland de sju ledamöter inom utskottet, som ha ansett, att den föreliggande motionen bort avstyrkas, anhåller jag med några ord att få motivera, varför jag för min del intagit denna ståndpunkt.

Som herrarna finna, är det här fråga om en grundlagsändring, som avser att inskränka riksdagsmännens rätt att väcka motioner i grundlagsfrågor, en rätt, som för närvarande är fri under hela riksdagen. Utskottets majoritet föreslår emellertid nu i anledning av herr *Clasons* motion, att rätten att väcka grundlagsmotioner måtte inskränkas till tiden inom 40 dagar från riksdagens öppnande — motionären hade föreslagit 30 dagar, men har nu gått med på utskottets förslag.

Såsom huvudskäl för inskränkingen har utskottsmajoriteten anfört, att inskränkingen skulle komma att medföra »ett underlättande och påskyndande» av konstitutionsutskottets arbete och jämväl »fördelaktigt inverkar på riksdagsarbetet i stort, särskilt genom att lätta på den arbetsmängd, som mot slutet av kamrarnas sammanvaro plägar hopa sig.» För min del har jag icke kunnat bli övertygad om att den här föreslagna inskränkingen skulle medföra de fördelar, som ställas i utsikt. Väl kan jag för min del medge, att det ligger vissa fördelar för konstitutionsutskottet däruti, att vid en viss tidpunkt under riksdagen alla grundlagsmotioner blivit väckta och att utskottet på det sättet bättre kan överblicka sitt arbete, än som för närvarande är fallet. Men därtill inskränka sig också enligt min mening fördelarna med denna s. k. reform. Ty att densamma skulle ha någon som helst inverkan på riksdagsarbetet, kan jag för min del icke inse.

Nu har motionären för sin del anfört en statistik, den enda hållpunkt för resten, som finnes i motionen förutom påståenden och antaganden, en statistik, som visar antalet senkomna utlåtanden från konstitutionsutskottet. Jag ber att få hänvisa herrarna till denna statistik, som återfinnes på sid. 2 i utlåtandet. Motionären framhåller här bland annat, att under riksdagen 1911 av

konstitutionsutskottets 30 utlåtanden 10 hade avgivits efter den 1 maj, att 1912 av utskottets 41 utlåtanden 21 avgivits efter den 1 maj och att 1913 av utskottets 33 utlåtanden 12 avgivits efter den 1 maj.

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Nu är att märka, och det tror jag, att herrarna redan funnit, att denna statistik väl visar, att en del utlåtanden från konstitutionsutskottet inkommit till riksdagen efter den 1 maj, men den visar ingalunda, att förseningen av dessa utlåtanden skulle föränletts av sent väckta grundlagsmotioner. Däröfver får man ingen som helst upplysning, och man kan följaktligen icke bilda sig något omdöme om, i vad mån dessa senkomna utlåtanden ha samband med sent väckta grundlagsmotioner. Jag har därföf tagit mig friheten att fullfölja herr Clasons statistik. Jag har nämligen gått igenom utlåtandena för de nämnda tre åren och därvid fått fram ett resultat, som visar att det icke alls är på det sättet, att det är sent väckta grundlagsmotioner, som varit orsaken till alla senkomna utlåtanden. Jag har för min del den bestämda uppfattningen, grundad på den erfarenhet jag fått inom konstitutionsutskottet, att orsaken till att en del utlåtanden försenas, är att söka i den tidsödande granskning av statsrådsprotokollen, som utskottet har skyldighet att verkställa.

När jag fullföljer den Clasonska statistiken och ser efter, vad de utlåtanden röra sig om, som kommit från konstitutionsutskottet efter den 1 maj under de tre ifrågavarande riksdagarna, d. v. s. 1911, 1912 och 1913, så finner jag nämligen, att av de tio utlåtanden, som kommo efter den 1 maj 1911, det icke var mindre än tre, som rörde sådana motioner, som hade väckts inom tio dagar från riksdagens öppnande. Går jag så till 1912, så finner jag, att av de 21 utlåtanden, som då kommo sent, var det icke mindre än åtta, som rörde sådana motioner, som väckts vid riksdagens början. Går jag vidare fram till 1913, så visar det sig, att av de tolv utlåtanden, som då kommo efter den 1 maj, var det icke mindre än sju, som rörde sådana motioner, som väckts i början av riksdagen, d. v. s. inom tio dagar efter riksdagens öppnande. Härav torde herrarna klart kunna finna, att det ingalunda är de sent komna grundlagsmotionerna, som gjort, att alla dessa utlåtanden kommit sent.

Nu kan man visserligen säga, och det har man också sagt inom utskottet: att de där motionerna, som väckts i början av riksdagen, ha ett visst samband med en del andra senare väckta motioner, och därföf har utskottet skjutit på dem, så att de icke ha kommit fram förrän i slutet av riksdagen. Jag har då också sett efter, hur det förhåller sig med den saken, och för min del har jag icke kunnat finna någon av de nämnda motionerna, som *direkt* har gett anledning till uppskov på den grund, att den stått i samband med senkomna grundlagsmotioner. Men jag skall väl medge, att *en* motion under vartdera av dessa år, nämligen motionen om den allmänna kommunala rösträtten, ju kan anses stå i ett visst samband med en annan fråga, näm-

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

ligen med frågan om den politiska rösträtten, och motioner i denna senare fråga ha ju vid ett och annat tillfälle kommit något sent. Men det är också bara denna enda motion, som man av en sådan anledning haft ett visst fog för att skjuta på så länge. Var och en förstår, att, när utskottet har måst ligga på dessa motioner, respektive 3, 8 och 7 stycken, från riksdagens början till dess sista veckor, det då är någonting annat, som detta beror på, än sent väckta grundlagsmotioner.

Vidare vill jag i detta sammanhang göra den anmärkningen, att jag för min del icke har kunnat finna, att under de två senaste riksdagsperioderna riksdagens avslutning något enda år har fördröjts på grund av konstitutionsutskottets senkomna utlåtanden, utan det har varit det myckna arbetet inom andra utskott, som varit orsaken till att riksdagen icke kunnat avslutas i önskvärd tid.

Av vad jag nu anfört framgår uppenbart, att jag för min del icke anser, att vare sig motionären eller utskottet ha presterat tillräckligt bärande skäl för en sådan grundlagsändring, som det här är fråga om. Man brukar väl i allmänhet anse, då det är fråga om grundlagsändringar och i all synnerhet sådana, där man avser att inskränka riksdagens eller de enskilda riksdagsmännens fri- och rättigheter, att det för en sådan ändring måste finnas mycket starka skäl. Men jag kan, som sagt, för min del icke finna någon särskild styrka i de av motionären och utskottet förebragta skälen.

Då så är förhållandet, att jag anser, att icke tillräckligt bärande skäl finnas för den nu föreslagna grundlagsändringen, så kunde det måhända vara överflödigt att gå in på frågan, vilka skäl som i övrigt kunna tala mot densamma. Jag skall heller icke göra detta, utan endast be att få taga fasta på något som utskottet har anfört.

Utskottet har tydligen känt med sig, att det finnes åtskilliga vägande invändningar att göra mot en sådan åtgärd, som det här är fråga om. Utskottet säger nämligen bland annat: »Emot en fixerad motionstid i grundlagsfrågor skulle kunna invändas, att en grundlagsändring ej skulle med önskvärd skyndsamhet kunna åvägabringas, därest vid den tidpunkt, då behov av en sådan ändring framträder, den stadgade motionstiden redan gått till ända, varigenom i ogynnsammaste fall ett uppskov på tre år bleve nödvändigt.» Ja, här har utskottet erkänt, att det åtminstone ligger en vägande invändning mot den föreslagna inskränkningen, ty, mina herrar, det kan dock under sista riksdagen på en period tänkas uppkomma någon anledning, som icke kan betraktas såsom en »under riksdagen inträffad händelse», men som gör det nödvändigt för en enskild riksdagsman eller också, låt oss säga, ett helt riksdagsparti, ja, varför icke flera riksdagspartier, att få fram en motion om ändring i grundlagarna. Men här man då överskridit de stadgade 40 dagarna, så finns icke någon möjlighet att få fram en sådan motion. Ty här

gäller det som bekant icke, att kammaren har rätt att besluta bifalla en begäran om att få väcka en grundlagsmotion, utan detta är fullständigt begränsat av grundlagens bestämmelser. Kammar-
aren har ingen rättighet att giva någon dispens från dessa.

Utskottet hänvisar emellertid till den nämnda bestämmelsen i grundlagen, där det heter: »I frågor, som av redan inom någondera kammaren fattat beslut eller annan under riksdagen inträffad händelse, omedelbarligen föranledas, må motion framställas, så länge riksdagen är samlad» och gör gällande, att när denna bestämmelse finns, så finnes också möjlighet att få fram grundlagsmotioner, även om dessa 40 dagar skulle vara tilländagångna. Men jag hemställer ännu en gång, huruvida man icke får tänka sig, att det dock kan uppkomma sådana anledningar, som icke kunna hänföras under denna bestämmelse. Jag tror nämligen icke, att vare sig herr talmannen eller icke ens konstitutionsutskottet självt skulle komma att tolka denna grundlagsbestämmelse så fritt, som vad en statsrättsprofessor i utskottet sökte göra. Han framkastade, att man mycket väl skulle kunna hänföra en sådan omständighet, som att statistiken hade blivit färdig hos statistiska centralbyrån under den åsyftade grundlagsbestämmelsen. Jag tror, som sagt, för min del icke, att en sådan tolkning skulle komma att godkännas. Men det är jag övertygad om, att liknande tolkningar skulle komma att ofta nog försökas, om denna inskränkning bleve vidtagen.

Vidare vill jag säga, att naturligtvis är det önskvärt, att även grundlagsmotioner måtte komma in till utskottet i så god tid som möjligt. Och jag tror också för min del, att vare sig det är en enskild riksdagsman eller ett riksdagsparti, som önskar föra fram en motion, som avser ändring i grundlagarna, de också söka få fram denna motion så tidigt som möjligt. Men för den händelse att det är ett riksdagsparti, som skall föra fram en stor och viktig grundlagsmotion, så kan detta dock vara förenat med så pass stor tidsutdräkt, att man icke lyckas få fram denna motion inom de 40 dagarna. Jag tror, att alla kunna vara överens om att då grundlagsmotioner skola väckas, böra de utarbetas noga och vara väl motiverade. Ty det är givetvis ingen fördel vare sig för utskottet eller riksdagen, att få mindre väl motiverade framställningar om ändringar i våra grundlagar. Men då är det också en synpunkt, som man i detta sammanhang kan taga fasta på, nämligen att om motionstiden blir inskränkt, så är det sannolikt, att särskilt partimotionerna i grundlagsfrågor icke komma att bli så väl motiverade, som tidigare har varit fallet.

Jag vill slutligen tillägga, att det finnes en garanti mot den faran, att grundlagsmotioner i regel skulle komma sent, och det är den garanti, som ligger däri, att om en motion kommer sent till konstitutionsutskottet, så riskerar motionären att icke få motionen prövad, och följaktligen har han då heller icke så stor utsikt att få den bifallen av riksdagen. Jag anser för min

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

del, att vi åtminstone tillsvidare böra nöja oss med den garanti, som ligger i detta. Ty jag vill anmärka, att få vi en sådan här inskränkning, så säger erfarenheten, att det är hart när omöjligt att sedan kunna upphäva densamma, för den händelse det skulle visa sig behov av ett sådant upphävande.

Då det sålunda icke föreligger några vägande skäl för att vidtaga denna åtgärd, så anser jag, att man bör låta den »reform», som det här är fråga om, anstå tillsvidare, åtminstone till dess man kan anföra mera vägande skäl, än som nu har varit fallet.

Ja, herr talman, på grund av vad jag nu tillåtit mig anföra och då jag sålunda anser, att denna grundlagsändring icke är nödig och att den skulle komma att medföra mycket liten nytta, och då jag för övrigt icke kan värja mig för den farhågan, att den kan komma att medföra vissa olägenheter för riksdagens ledamöter och partier, så anhåller jag att få yrka avslag på såväl motionen som utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Edén: Herr talman! Det är ju alldeles klart, att då en fråga kommer fram, som vare sig med rätt eller orätt rubriceras såsom ett ingrepp i den enskilda riksdagsmannens fri- och rättigheter, så kan den frågan icke, vid första påseendet åtminstone, bli populär i riksdagen och särskilt kanske i dess andra kammare. Och min ärade vän i utskottet, som nyss företrädde reservanterna, har ju också skyndat att framställa det här föreliggande förslaget just på det sättet: som en inskränkning i den enskilda riksdagsmannens fri- och rättigheter. Men jag hoppas, att kammaren ändå vid litet närmare betraktande av detta förslag skall finna, att så farligt är det rakt icke.

Här är *icke* fråga om riksdagsmännens fri- och rättigheter. Här är fråga om en rent riksdagsteknisk angelägenhet, ett sätt att ordna arbetet vid riksdagen, i den mån detta arbete rör grundlagsfrågor i ungefärlig motsvarighet till de åtgärder man har ansett sig behöva vidtaga för alla andra frågor. Det förhåller sig ju faktiskt så, att för närvarande är motionstiden i alla andra ärenden inskränkt och inskränkt ojämförligt mycket mera, än vad som här föreslås för grundlagsmotioner. Nu har man tänkt, att man skulle — av skäl, som jag genast skall anföra — göra detsamma beträffande grundlagsärenden. På detta enkla faktum faller genast den föregående talarens försök att skruva upp saken till en stor rättighetsfråga för riksdagsmännen. När man beträffande motioner till de tillfälliga utskotten gjorde en liknande inskränkning, vilket skedde så sent som 1908 — icke var det då någon, som kunde påstå, att detta var något som helst ingrepp i den enskilda riksdagsmannens fri- och rättigheter. På intet sätt. Det uppfattades och bedömdes tvärtom som en praktisk anordning, som ansågs vara nyttig även för alla enskilda riksdagsmän, därför att den gick ut på att riksdags-

arbetet skulle ordnas så, att man kunde komma tidigt igång och kunde avsluta arbetet så fort som möjligt.

Med den nuvarande obegränsade motionsrätten i grundlagsfrågor förhåller det sig, såsom utskottet, efter vad jag tror, bindande uppvisat, helt enkelt så, att den är en kvarleva från en gammal ordning, som har fått stå kvar i vår riksdagsordning troligen av rent förbiseende. Den fanns under ståndsriksdagarnas tid på den grund, att en motion i grundlagsfrågor då aldrig kunde komma fram till riksdagen, om icke konstitutionsutskottet tillstyrkte densamma. Då ansågs det därför vara helt naturligt, att motionärer kunde vända sig till konstitutionsutskottet när som helst under hela riksdagen. Ville utskottet icke på något vis biträda motionen, så strök utskottet helt enkelt densamma, och riksdagen blev aldrig besvarad därmed. Men ett helt annat läge uppkom, när man 1866 införde den naturliga förändringen, att en riksdagsman fick rätt att få sina motioner i grundlagsfrågor pröva också av kamrarna. Sedan dess betyder denna rätt att väcka motioner under hela riksdagen någonting helt annat, än vad den betydde förut. Och allt vad man inhämtat angående denna sak visar, att det var just detta, som man 1866 förbisåg. Emellertid fick den obegränsade motionsrätten i grundlagsfrågor stå kvar av det skälet, att under många år konstitutionsutskottet hade jämförelsevis litet att göra. Det hade ingenting annat än granskningen av statsrådsprotokollen och grundlagsfrågor. Men ehuru så var fallet, skall jag dock be att få påminna om, att år 1908, då man debatterade åtskilliga förslag till omläggningar av riksdagsarbetet, så uttalade den dåvarande ordföranden i konstitutionsutskottet, en ledamot av första kammaren, ett verkligt bekymmer över det besvär, som man redan då hade haft av de sent kommande grundlagsmotionerna. Han talade om, huru man sedan länge hade lidit av det onda, som dessa motioner inneburo för utskottets arbete.

Nu fick konstitutionsutskottet år 1909 till sig överlämnad en helt ny grupp av ärenden, nämligen kommunala lagstiftningsfrågor, och det torde icke vara för någon av kammarens ledamöter främmande, att dessa frågor äro av ovanligt besvärsligt slag. De höra till de allra mest svårhanterade lagstiftningsfrågor som finnas, dessa kommunala lagärenden, och de ha, det tror jag man tryggt kan säga, i det närmaste fördubblat konstitutionsutskottets arbete. Därmed framträder trycket av de senkommande grundlagsmotionerna ojämförligt mycket starkare, och sedan dess måste behovet av att få en reglering, som alla andra utskott redan fått och som riksdagen i eget intresse har åstadkommit för alla andra frågor, framträda även för grundlagsfrågor mycket starkare än förut.

Det är detta, som föranlett motionärens och utskottets hemställan.

Låt oss, mina herrar, vara överens om att icke i betraktandet av denna fråga gå ut från en alldeles oresonlig — jag tror, att jag även gentemot min ärade vän i utskottet får använda det ordet — konservatism. Det är nu så, att man vant sig in i att man skall ha motionsrätt i grundlagsfrågor under hela riksdagen, och därför har

*Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.*

(Forts.)

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

man klart för sig, att detta är ett palladium för den svenska riksdagen, som man ej *vill* släppa. Men den rätten är intet palladium. Denna fråga kan ordnas fullt tillfredsställande för den enskilda riksdagsmannen, även om man på detta område liksom på andra underkastar sig en viss begränsning.

Skälen till att utskottet har gått med på motionärens förslag med en liten, dock icke oväsentlig, modifikation har jag redan antytt. Det är med utskottets växande arbetsbörda mer och mer behövt att få in materialet i tid. Detta är för konstitutionsutskottet så mycket mer behövt, som nästan hela utskottets arbetsbörda — fränsett granskningen av statsrådsprotokollen — består av enskilda motioner, vilka utskottet måste utreda självt genom sitt kansli, med de arbetskrafter utskottet har till förfogande, medan däremot exempelvis i lagutskottet den alldeles övervägande delen av arbetsbördan består i kungl. propositioner, utredda vid propositionernas avlämnande och sedan i regel föredragna i utskottet av en eller flera av de ämbetsmän, som ha berett ärendet. Därigenom bli svårigheterna för konstitutionsutskottet vid mottagandet av senkomna ärenden så väsentligt mycket större. Kansliet blir under normala år fullt upptaget från början, och varje ny motion, som kommer in under riksdagens lopp, och som rör ett nytt ärende, representerar en ny utredning, som det ofta kan vara synnerligen kinkigt att hinna med. Det är sålunda för utskottet av det allra största värde, om man kan få in arbetsmaterialet tidigare.

Men det är även av det största värde för riksdagen. Den föregående ärade talaren har visserligen försökt bestrida, att en sådan begränsning skulle vara av något värde för riksdagen, och han stödde detta på en del anmärkningar gent emot motionärens statistik. Men jag skall tillåta mig att påpeka, att dessa anmärkningar icke hålla streck.

Motionären har visat, att under senare tid utskottets utlåtanden till icke ringa del inlämnats mycket sent under riksdagen, och det torde finnas många här i kammaren, som kunna erinra sig, att det ibland har kunnat inträffa, att dessa utlåtanden ha kommit rent av i klungor på slutet av riksdagen. Nu svarade herr Larsson: ja, men av de tio utlåtanden, som kommo sent år 1911, berörde tre stycken motioner, som voro väckta redan inom tio dagar efter riksdagens öppnande, år 1912 gällde detsamma om åtta ärenden av de 21, som kommo sent till riksdagen, och år 1913 gällde det om sju av de 12, som då kommo sent. Jag måste invända: ingen har ju någonsin påstått, att *alla* senkomna utlåtanden äro föranledda av senkomna motioner. Men det är väl vackert så, herr Larsson, om man hade kunnat tänka sig, att man av dessa ärenden, som kommo sent år 1912 och 1913 blivit av med *några* under denna senare del av riksdagen och fått in dem tidigare. Det hade varit en synnerligen stor lättnad för riksdagen under dess sista dagar. Det är icke de redan under nuvarande förhållanden tidigt väckta motionerna som det här gäller, utan de motioner, som väckas sent. Och herr Larssons egen statistik visar, att av de utskottsutlåtanden, som inkommit sent till kamrarna, dock fak-

tiskt en stor del — 1912 betydligt mer än hälften — rört senkomna motioner. Hela herr Larssons anmärkning utgår från den oriktiga uppfattningen av statistiken, att man skulle med den velat visa, att den nu föreslagna reformen skulle kunna befria oss ifrån *alla* senkommande utlåtanden. Så väl är det gudnås ej. Men vi hoppas, att, om vi få en begränsad motionstid i grundlagsfrågor, det skulle bli *något färre* senkomna utlåtanden, och jag tror, att det vore vackert så. Riksdagens andra kammare bör känna på sig, att varje ärende, som man kan lyfta av från de sista riksdagsdagarna, betecknar en verklig vinst för riksdagsarbetet och för möjligheten att grundligt behandla de ärenden, som då förekomma. Detta är sålunda den avgjorda vinst, som även för riksdagen skulle uppstå. Ingen kan svara för, att det skall kunna helt undgås, att utlåtanden fortfarande komma in fram emot mitten av maj eller senare. Men var och en bör kunna hoppas, att åtminstone vida färre utlåtanden än nu skola komma in så sent, om man får en begränsning.

Den ärade reservanten anmärkte även, att det aldrig varit konstitutionsutskottets utlåtanden, som försenat riksdagsarbetet. Nej, dess bättre har så icke varit förhållandet. Men det är icke den saken, det här gäller. Det är fråga om att lätta arbetet under de sista dagarna, och det är detta, som man kan vinna genom att få in materialet i tid.

Nu har visserligen reservanten i sin motkritik mot utskottets yttrande alldeles särskilt försökt visa, att det icke skulle vara, som utskottet har antytt, någon fara i att taga emot de sena motionerna, ty man kunde ju alltid låta bli att pröva sådana motioner. Jag undrar dock, om herr Larsson verkligen på allvar skulle vilja rekommendera den metoden. Och hur skulle det gå med riksdagsmännens fri- och rättigheter, om det bleve så, att utskottet kanske godtyckligt uppställde den regeln, att, om utskottet hade mycket att göra och en motion komme sent, så skulle utskottet helt enkelt underlåta att pröva den? Det är en utväg, som ett utskott ytterst ogärna använder. Det har hänt, att konstitutionsutskottet nödgats säga, att det icke kunnat ägna en motion *all* den prövning, som utskottet önskat, men alldeles skjuta saken ifrån sig, det lär man ej kunna göra.

I själva verket förhåller det sig nog så, att de praktiska fördelarna av en begränsning äro alldeles klara och tydliga. De äro naturligtvis icke så storartade, att här skulle bli något idealtillstånd i fråga om konstitutionsutskottets arbetsprestationer i förhållande till de andra utskottens, men de äro alldeles tillräckligt stora, för att man skulle, synes det mig, ha en viss rätt att till kammaren hemställa, om icke kammaren vill giva detta utskott samma möjlighet eller liknande möjlighet som andra utskott att få reglera sitt arbete och bli färdigt i tid, när det kan ske utan att på något vis störa kammarens arbete för övrigt.

Slutligen anförde herr Larsson — och det blir det sista, som jag kommer att röra vid — att det är en verklig risk att gå den nu föreslagna vägen och inskränka motionstiden i grundlagsfrågor. Risken skulle, om jag förstod honom rätt, vara dubbel. För det första kan

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

det inträffa, att man ej inom de fyrtyo dagar, som äro föreslagna, skulle kunna hinna bli färdig med vissa grundlagsmotioner, speciellt då, tänker jag, partimotioner. För det andra menar han, att det i synnerhet under den sista riksdagen av en period skulle kunna inträffa, att man genom denna begränsade motionstid stängt möjligheten att väcka viktiga grundlagsfrågor under denna sista riksdag och därmed försuttit möjligheten att få dem igenom under hela den följande treårsperioden.

Vad den första av dessa risker beträffar, tillåter jag mig blott hemställa, om det kan på allvar göras gällande, att icke en motionstid av 40 dagar skulle räcka till för att utarbeta de grundlagsmotioner, som man kan vilja väcka å egna eller ett partis vägnar. Utskottet har alldeles särskilt varit angeläget att på varje sätt förhindra, att man skulle inkräkta på partiernas möjligheter att väcka sina stora partimotioner. Just därför ha vi ökat motionstiden från de 30 dagar, som motionären föreslagit, till 40 dagar. Men då blir i själva verket denna motionstid för grundlagsfrågor fyra gånger så lång som för lagfrågor och dubbelt så lång som för frågor, som gå till tillfälliga utskott. Eller om man vill se saken litet annorlunda: efter det motionstiden till både de övriga ständiga utskotten och de tillfälliga utskotten utgått, får man kvar icke mindre än tre veckor fullkomligt klara för att användas bara till grundlagsmotioner. Kan någon under sådana förhållanden säga, att icke tiden med någon god vilja räcker till? Det synes mig, att man i så fall skulle ha alldeles orimliga anspråk på den tid, vilken en partimotion kräver för att utarbetas. Kvar står för övrigt alltid den möjligheten att komma med en motion under den följande riksdagen, om man icke kan bli färdig under den första riksdagen av en period, och det kan ju hända ibland att motionen icke därav skulle bli lidande.

Den andra anmärkningen var den, att det skulle kunna inträffa, särskilt vid den sista riksdagen av en period, att man icke finge fram ett ärende, som just då borde kommit fram, och därför bleve stängd för hela den följande treårsperioden. Detta är en av de teoretiskt utpekulerade farhågor, som icke, efter all erfarenhet att döma, har det ringaste stöd i praktiken. Jag säger detta icke på grund av blott ett allmänt omdöme, utan på grund därav, att jag verkligen har låtit genomgå samtliga grundlagsmotioner, som blivit väckta under den sista riksdagen av treårsperioderna ända från 1866 och till 1914. Och jag kan tala om för herrarna, att av alla grundlagsmotioner, som väckts under den sista riksdagen av treårsperioderna och som väckts efter det datum, som skulle motsvara de 40 dagarna, ha, såvitt jag kan finna, endast två eller tre föranlett någon riksdagens åtgärd, och dessa ha varit av den beskaffenhet, att de fullkomligt lika bra hade kunnat väckas under den tidigare delen av riksdagen som under den senare. Den statistiken måste väl ändå visa, att det åtminstone icke finnes något exempel på att man hittills behövt den långa motions-tiden under den sista riksdagen av en treårsperiod. Och jag förmodar, att man då icke heller skall behöva den för framtiden. Kvar står för övrigt alltid rätten att väcka en dylik motion genom utskottet

själv, och kvar står möjligheten för Kungl. Maj:t att framlägga proposition. Speciellt den första rätten, möjligheten att väcka en fråga i konstitutionsutskottet, betyder nu synnerligen mycket, då utskottet är proportionellt sammansatt och alla partier där äro representerade och där kunna få fram sina synpunkter. Risker nr två, som reservanten hävdar, är sålunda ingen, om man verkligen tänker på motioner, som skola leda till något resultat.

Skulle däremot herr Larsson syfta på önskvärdheten av att begagna grundlagsmotioner under sista delen av treårsperioden som demonstrationer, då ställer sig ju saken onekligen något annorlunda. Men för min del har jag den uppfattningen, att grundlagsmotioner som demonstrationer äro ovanligt olämpliga och att man kan, om man vill, demonstrera en politisk indignation eller en politisk opposition genom andra medel utan att behöva tillgripa dessa.

Jag hoppas att med vad nu blivit anförd ha visat, att fördelarna av den väckta motionens omsättning i verkligheten äro obestridliga, i all synnerhet sedan utskottet gjort den jämkning i motionstiden som utskottet gjort. Jag tror mig också ha visat, att det icke alls föreligger de risker man försökt måla upp av antagandet av utskottets förslag. Och jag ber att få hemställa till kammaren, om den icke skulle vilja släppa eventuella misstankar, att här skulle föreligga något för den enskilda riksdagsmannen farligt eller kränkande, se saken rätt och slätt som den är, göra klart för sig, att det som nu föreslagits är ett led i arbetet på att praktiskt handlägga ärendena — även när det gäller grundlagsfrågor — och sålunda bifalla utskottets hemställan. Om så sker, är jag övertygad om att ingen olägenhet därav kommer att yppa sig. Jag hoppas däremot, att åtskilliga fördelar skola därav bli följderna, om de naturligtvis också icke bli så betydande, som den föregående talaren har velat göra gällande att de borde bli för att motivera en förändring.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag skall inskränka mig till några få erinringar med anledning av konstitutionsutskottets ärade ordförandes uttalande. Han betecknade min ståndpunkt i denna fråga, som oersonlig konservatism. Jag ber få säga, att jag för min del med ganska stort jämnmod bär dessa beteckningar, då det rör sig om sådana reformer, som det här är fråga om.

Vidare framhöll herr Edén, att det skulle vara samma skäl, som kunna göras gällande för denna åtgärd, som ifråga om motioner i allmänhet, för vilka vidtogos liknande inskränkningar 1909. Ja, jag undrar ändå, om man utan vidare kan tillämpa samma skäl i detta fall. Om herrarna se på den statistik, som utskottet själv uppgjort — jag vågar återopa ytterligare statistik, trots det att jag, enligt herr Edéns mening, har en oriktig uppfattning om densamma, särskilt den Clasonska — så finna herrarna här, sid. 7 i utlåtandet, att av alla grundlagsmotioner, som väckts år 1911, nämligen 13, var det ingen, som inkommit efter den $\frac{1}{5}$. 1912 väcktes inalles 18 grundlagsmotioner, och av dessa hade 5 inkommit efter

*Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

den $\frac{1}{5}$. 1913 väcktes 14 grundlagsmotioner, och utav dessa hade 2 inkommit efter den $\frac{1}{5}$. Om man nu också gör en jämförelse mellan hela antalet motioner och grundlagsmotioner, t. ex. under året 1912, då grundlagsmotionernas antal var störst, så finner man att motionernas hela antal utgjorde 442, och av dessa voro endast 18 grundlagsmotioner. På grund härav synes det mig att man icke med fog kan göra gällande, att behovet av inskränkning i motionsrätten, då det rör grundlagsfrågor, är lika stort, som då det rör övriga motioner. Och förresten skall jag be att få erinra om, att riksdagens ledamöter voro mindre benägna även 1908, att gå med på inskränkningar i motionstiden. Många ha också klagomålen varit, efter sedan denna åtgärd vidtogs. Men riksdagen biföll och dess ledamöter underkastade sig detta, därför att man hoppades, att dessa inskränkningar skulle komma att inverka på riksdagsarbetet sålunda att man, som utskottet uttryckt det, skulle kunna sluta i rätt tid.

Jag frågar: Mina herrar, hur har det gått med de stora förväntningar, man ställde på denna reform? Har riksdagen kommit hem tidigare? Nej, det har den icke. Visserligen kan man säga, att om icke dessa inskränkningar i motionstiden hade vidtagits, så hade det varit ändå värre. Det är möjligt, men säkert är, att de förväntningar, som sattes till denna reform, icke ha uppfyllts.

Vidare vill man göra gällande från utskottets sida, att den omständigheten, att trots det man reformerat i fråga om motionstiden åtskilliga gånger, man likväl låtit grundlagsmotionerna vara i fred, skulle berott på ett förbiseende. För min del vill jag icke tolka saken på det sättet. Jag skulle snarare tro, att det har berott därpå, att vederbörande, som sysslade med dessa saker, ha ansett det helt naturligt, att grundlagsmotioner borde ha en sådan undantagsställning. Och jag vet, att inom den kommitté, som senast sysslade med dessa spörsmål, hade den uppfattningen gjort sig gällande.

Beträffande påståendet, att min uppfattning rörande den Clasonska statistiken skulle vara oriktig, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att man väl icke — jag vidhåller, att min uppfattning härvidlag är riktig — kan göra gällande, att tidigt inkomna grundlagsmotioner inverka avsevärt på utskottets arbete, när motioner av enkla beskaffenhet, som ha väckts inom tio dagar från riksdagens öppnande, icke kunnat tagas till behandling av utskottet förrän mot riksdagens sista timma. Det synes mig därför, att den statistik jag anført är riktig; och den belyser saken, såvitt jag kan förstå, ganska bra.

Ja, herr talman, jag skall icke vidare uppehålla tiden. Jag vill endast till sist framhålla, att detta ju icke behöver betraktas som någon särskilt stor fråga. Men det är, som jag förut sade, på det sättet, att få vi denna inskränkning införd i våra grundlagar och det sedan skulle visa sig behövt att få den upphävd igen, då är det hart när omöjligt att genomföra detta. Och när, som sagt, inga bärande skäl föreligga för att vidtaga denna inskränkning, så bör man icke heller göra det.

Jag tror också för min del att, om vi från början haft t. ex. en

fyrtyo dagars motionstid i grundlagsfrågor, så är det ju möjligt, att man hade vant sig vid det, som utskottets ordförande sade. Men när man nu haft och har denna frihet att under hela riksdagen väcka motioner i grundlagsfrågor, varför skola vi då taga bort denna frihet, när det icke föreligger särskilt starka skäl därför.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om avslag.

Herr Bogren: Herr talman, mina herrar! Då jag inte har kunnat ena mig med utskottet om det slut, vartill utskottet kommit i förevarande ärende, utan reserverat mig däremot, skall jag be att med några ord få motivera denna min reservation. Jag har reserverat mig av den anledning, att jag icke är övertygad, att den föreslagna grundlagsändringen är som uttrycket heter »högst nödig och högst nyttig.»

Utskottet anför som det viktigaste skälet för denna s. k. reform, att man, om förslaget antages, därmed i utskottet skulle vinna den förmånen att få större överskådlighet över arbetsmaterialet för att mer planmässigt ordna arbetet i utskottet. En sådan möjlighet tror jag icke finnes varken för konstitutionsutskottet eller för något annat av riksdagens ordinarie utskott, då, som vi veta, kungl. propositioner under hela riksdagens lopp kunna avlämnas och vanligen också avlämnas i avsevärt antal. Dessa propositioner remitteras till vederbörande utskott. Men med dessa propositioner följer också motionsrätt. Alltså ha vi icke något ordinarie utskott, som vid en viss tidpunkt kan säga: nu överblicka vi hela det föreliggande arbetsmaterialet, nu kunna vi planmässigt ordna arbetet. Varje utskott måste inrätta sig efter föreliggande förhållanden, nämligen så, att det arbetar undan det ineliggande arbetsmaterialet så fort som möjligt för att bereda sig till att få nytt.

Vad som särskilt i konstitutionsutskottet torde förlänga arbetet och verka störande på dess snabba utförande, om jag så får säga, tror jag icke är så mycket grundlagsmotionerna som fastmer arbetet i och för dechargebetänkandet. Där torde orsaken egentligen ligga.

Nu säges det, att man skulle vinna dessa fördelar utan att på något sätt inkräkta på den enskilda riksdagsmannens fri- och rättigheter att väcka grundlagsmotioner. Ja, mina herrar, en av de medlemmar av utskottet, som allra skarpast förde denna talan vid ärendets behandling i utskottet och till och med ville begränsa motions tiden ännu snävare, än utskottet föreslagit, en av dessa herrar har behöft 42 dagar efter riksdagens öppnande för att komma in med en sin grundlagsmotion. Och vi ha här i dag remitterat en motion, som behöft 43 dagar på sig. Den är visserligen ganska liten, synes det mig till sin volym, men jag tror, att motionären har först sedan han kom till riksdagen och efter samråd med sina kamrater funnit angeläget väcka denna motion. Det kan ju hända, att den enskilde riksdagsmannen kan behöva rådgöra med kamraterna, sedan riksdagen börjat, inhämta upplysningar och höra deras tankar, innan han går fram med motionen. Då tror jag det är av ganska stor be-

Om ändring
i § 55
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

tydelse, att man har denna rätt att under riksdagens hela lopp väcka grundlagsmotioner. Jag är livligt övertygad om — och erfarenheten styrker, att denna övertygelse är riktig — att varje riksdagsman har den ansvarskänslan, att så fort som möjligt komma in med sina motioner och akta sig för att i riksdagens senaste timma väcka någon grundlagsmotion. Skulle så inträffa, har konstitutionsutskottet redan givit, så att säga, prejudikat på huru sådana sent inkomna motioner behandlas, då nämligen utskottet förklarat, att när motionen kommit så sent, den icke kunnat av utskottet behandlas vid samma års riksdag.

Herr talman, då jag icke kunnat bliva övertygad om nödvändigheten och den övervägande nyttan av den här behandlade motionen, men jag däremot är övertygad, att ett bifall till utskottets förslag skulle rätt kännbart inkräkta på den enskilde riksdagsmannens fri- och rättigheter och detta på ett område, där det alls icke föreligger några omständigheter, som göra ett sådant inkräktande nödigt, tillåter jag mig yrka avslag på utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar:

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 77 ja, men 88 nej; och hade kammaren alltså avslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 7.

Vidare föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersätande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ut-

vidgning av ångpanneanläggningen vid Svea trängkärs kasernetablissemang i Örebro.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Till bordläggning anmälde:

bevillningsutskottets memorial, nr 9, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets memorial, nr 7, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande, nr 4, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid taxering;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 10, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspension till förre stationskarlen vid statens järnvägar O. Lundgren;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt biträdande postexpeditören Elin Hedvig Carolina Axelsson;

nr 13, angående pension åt pappersmästaren vid Tumba bruk G. W. Svensson;

nr 14, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor och avdelningskontoret i Malmö;

nr 15, i anledning av framställning från fullmäktige i riksbanken om befrielse för en bankens tjänsteman att gälda en vid växling uppkommen brist;

nr 16, i anledning av väckt motion om pension åt änkefru Anna Amalia Sandström, född Pilblad; och

nr 17, i anledning av väckt motion om anslag till utgivande av en uppslagsbok över 1915 års lagtima riksdags verksamhet;

lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 32 § i förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar; och

nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om bidrag av statsmedel till kostnaderna för indelning, förbättring och underhåll av enskilda vägar å landet m. m.;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av herr Bengtssons i Kullen motion, nr 93, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för vissa innehavare av kommunala uppdrag att vid skriftväxling i tjänsteärenden med statens verk och myndigheter använda tjänstefrimärken och tjänstebrevkort; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av herr Erikssons i Grängesberg m. fl. motion, nr 163, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av understöd utan fattigvårds karaktär åt barn till ensamma mödrar.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr Nilsson i Bonarp	under 5 dagar fr. o. m. den 8 mars,	
» Ohlsson i Säljeröd	» 6 » » » » 8 »	
» Adelswärd	» 6 » » » » 8 »	
» Olofsson i Åvik	» 2 » » » » 8 »	
» Kaijser	» 2 » » » » 9 »	
» Ingvarson	» 2 » » » » 7 »	
» Vennerström	» 2 » » » » 8 »	
» Lithander	» 3 » » » » 8 »	
» Zander	» 4 » » » » 8 »	
» Andersson i Altofta	» 5 » » » » 9 »	och
» Larsson i Västerås	» 2 » » » » 8 »	

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,38 e. m.

In fidem
Per Cronvall.